

Templomtűz, amely lánggra lobbantotta a világot

– A Kristallnacht 75. évfordulójára –

1938. november 9-ről 10-re virradó éjszaka Németországban elszabadult a pokol!

A „spontán tüntetésnek” nevezett vandál pusztítást maga Reinhard

A következő napokban a világ figyelme a deportáltak felé irányult, akiknek kilátástalan sorsa felől nem lehettek kétségei senkinek. A pusztulásra ítélt tömegben volt a

lyi pusztulás. 36 zsidót vertek agyon, 20 ezret tartóztattak le s hurcoltak koncentrációs táborokba. De ez csak a hivatalos jelentés számadata. A külföldi újságírók és diplomaták szerint a halálos áldozatok száma jóval nagyobb volt. Nem beszélve arról, hogy a koncentrációs táborokba hurcoltakat hamarosan megölték.

Az ablakok betörésével, a zsinagógák felgyújtásával, az üzletek szétrombolásával és kifosztásával, az emberek tömegének elhurcolásával még nem ért véget az előre, alaposan kitervelt német „retorzió”. A Hermann Göring birodalmi miniszter által vezetett büntető bizottság egymilliárd márka „hadisarcot” rótt ki az ország elszegényedett, kirabolts zsidóságára. Továbbá nekik kellett megfizetni a saját üzleteik, lakásaik ellen okozott károkat. Ezzel a kifizethetetlen pénzbüntetéssel tették lehetetlenné az üldözött német zsidóság kivándorlását más országokba. Sir George, a berlini brit nagykövetség tanácsosa Lord Halifaxhoz, az angol külügyi államtitkárhoz intézett táviratában rámutatott arra, hogy a Kristallnacht bevezetője a félmillió német zsidóság megsemmisítésének, amelyet már jó előre elterveztek, hisz szándékosan kizárták őket minden szakmából és foglalkozásból. A német zsidók problémája nem nemzeti, hanem világprobléma volt.

Valóban, alig háromnegyed évvel a Kristallnacht tragikus eseményei után a náci kirobbantották a második világháborút. Hamarosan a hitleri hadsereg ágyúit és bombáit borították lángba Európa városait, emberek tízmilliói váltak földönfutóvá, és hatmillió zsidó, köztük több mint egymillió gyermek, a fasiszta teuton örület áldozataivá.

A 75 évvel ezelőtti eseményeknek emlékeztetniük kell az emberiséget arra, hogy milyen következményei lehetnek a gyűlöletnek, a vallási türelmetlenségnek. Különösen azért fontos ez, mert látjuk, hogy még most is sok helyen engedélyezik nyíltan fasiszta, zsidógyűlöletet hirdető párt működését, propagandáját.

Az utóbbi évek merényletei és gyűjtogatásai figyelmeztetnek arra, hogy akadnak még, akik nem okultak a Kristallnacht tanulságaiból, és szeretnék ismét lánggra lobbantani a zsinagógákat, valamint szabadjára engedni a pusztítás démoni ösztöneit.

Intő példa lehet mindenki számára a 75 évvel ezelőtti lezajlott tragikus történet. Nyilvánvalóvá vált általa, hogy a pusztító tűzcsovak okozta vész nem lokalizálódik kizárólag a zsinagógákra... A rombolás megszállottjai, a pirománia örültjei az egész emberiséget fenyegetik.

A történelmi eseményekből mindannyiunknak le kell vonnunk a félreérthetetlen tanulságokat.

Heydrich, a biztonsági szolgálat vezetője irányította központilag Berlinből.

Talán nem mindenki tudja ennek az ördögien kitervelt és megszervezett pogromnak a közvetlen előzményét. Ezért lapozunk hátra néhány napot e kor történelmi naptárában.

1938. október 28-a talán nem különösebben fontos dátum a náci rémtettek eseménysorozatában. Hisz annyi minden borzalom történt ezután, hogy a legtöbb ember nem is tulajdonít nagyobb jelentőséget ennek a napnak. Ekkor ugyanis lengyel származású zsidók ezrei, akik már hosszú ideje éltek Németországban, a náci brutalitás áldozataivá váltak. Mindez még a hitlerizmus addigi módszereit véve alapul is különösen kegyetlen körülmények között történt. Gyermeket fogdostak össze az utcáról, teherautókba zsúfolták őket öregekkel, nyomorékokkal, magatehetetlenekkel együtt, és a lengyel határra szállították valamennyiüket. Csak 10 márkát (4 dollár) és a testüket takaró ruhát vihették magukkal.

Mintegy tízezer szerencsétlen embert dobtak át ilyen körülmények között a határon. A „senki földjére” kerültek, két állam közé, mert az akkori, lengyel kormány nem engedte őket országba területére. A nagy hidegben csak kevésnek sikerült behúzódnia elhagyott vasúti kocsikba vagy néhány fűtetlen barakkba.

Grynszpan család Hannoverből. Az egyik fiú, a 17 éves Herschel még a deportálás előtti hónapokban Párizsba menekült a pokollá vált Németországból. Az apja most levelet küldött neki, amelyben leírta a család embertelen szenvedését és megpróbáltatásait. A fiú, amióta elhagyta családját, szörnyű lelkiállapotban élt, aggódott szüleiért, testvéreiért. Nem nehéz elképzelni, mit érezhetett, amikor megkapta apja levelét, és megtudta a kegyetlen valót.

Feldúlt lelkiállapotában revolvert vásárolt, és 1938. november 7-én elment a párizsi német követségre, ahol kijelentette, hogy a követtel akar beszélni. De a követ elé nem engedték, csak egy alacsonyabb beosztású hivatalnok, Ernst von Rath fogadta.

A zsidó fiú családjának és sok ezer zsidó sorstársának szenvedését okozó náci államhatalom képviselőjét látta benne. Ezért elkeseredésében többször rálőtt, és leterítette.

Ezt a tényt használta fel a náciizmus ürügyül, hogy az amúgy is előre eltervezett zsidóellenes pogromot véghezvigye.

A rombolás orgiájában 216 zsinagógát gyújtottak fel, több mint 800 zsidó tulajdonban lévő üzletet romboltak szét, és 7500-at fosztottak ki. Németország utcái tele voltak a bevert, összezúzott ablakok és kirakatok üvegcserépeivel, szilánkjával. Megcsillantak rajtuk a felkelő nap sugarai. Ezért nevezték el ezt az éjszakát németül „Kristallnacht”-nak, a széttört üvegek éjszakájának.

Az anyagi kárnál is sokszorosan nagyobb és súlyosabb volt a szemé-

Beiktatták Schöner Alfréd főrabbit a Hegedűsben

Ünnepélyesen beiktatták Schöner Alfréd főrabbit a Csáky-Hegedűs zsinagógában. A frigszekerényt Heisler András, a Mazsihisz és Tordai Péter, a BZSH elnöke nyitotta ki és adta át a tórárt a körzet képviselőinek, Galambos Andrásnak és Singer Andrásnak, akik a bejáráshoz vitték azt, hogy az új főrabbi, Schöner Alfréd hozhassa be a zsinagógába, miközben Biczó Tamás kántor a „Mily szépek a te hajlékaid Jákob” imakölte-ményt énekelte.

Zoltai Gusztávnak, a Mazsihisz ügyvezető igazgatójának köszöntője után a „Schöner-tanítványokból” álló alkalmi kórus a 117. zsoltárt éne-

kelte el. Müncz László elnök is köszöntötte az új főrabbit, majd Klein Ervin főkántor a Jerusálajim irchá imarészletet recitálta. Schöner Alfréd székfoglaló beszédében nagy hangsúlyt kapott, hogy folytatni szeretné a zsinagógában az elmúlt sok évtizedben szolgált nagy tekintélyű rabbik által teremtett hagyományokat.

A szombatfogadás utáni kiduson Heisler András Mazsihisz-elnök és Benedek István Gábor (BIG) író köszöntötte a főrabbit, aki éppen ekkor töltötte be 65. életévét.

Mazel tov!

(Forrás: BZSH.hu)

Megemlékezések Sobiborról

Oroszországban és Lengyelországban megemlékeztek a sobibori egykori náci haláltáborban kirobbant felkelés 70. évfordulójáról. A láger gázkamráiban 1943 végéig mintegy 250 ezer lengyelországi, hollandiai, csehszlovákiai és egyéb megszállt európai országból deportált zsidót öltek meg.

Moszkvában egy zsinagógában tartották a ceremóniát, sok külföldi diplomata részvételével. „Ez példa nélküli hőstett a világháború történetében” – mondta Mihail Fedotov, az orosz államfő mellett működő emberi jogi tanács elnöke.

Az évfordulót megelőzően Vlagyimir Putyin orosz államfő azzal bírta meg az orosz védelmi minisztert, hogy dolgozzon ki egy tervet arra, miképpen lehetne „halhatatlanná tenni a hősokeket, akik felláztak a sobibori megsemmisítő táborban”.

Putyin azután döntött így, hogy a Fedotov vezette tanács odaítélte a felkelést szervező, zsidó származású orosz fogolyt, Alekszandr Pecszerszkijnek az „Oroszország Hősei” elnevezésű, az orosz állam által adományozható legmagasabb kitüntetését.

Pecszerszkij a Vörös Hadsereg főhadnagya volt, zsidó származása miatt azonban a szovjet időkben hivatalos szervek évtizedeken át titkolni próbálták a történeteket. A háború utáni antiszemita kampányban Oroszországban Pecszerszkijt üldözték, és csak Sztálin 1953-as halála után kaphatott először munkát egy gyárban.

Az AFP francia hírügynökség megjegyezte: a mostani moszkvai megemlékezés beleillik a Kremlnek abba a törekvésébe, hogy erősítse a hazafias érzelmeket Oroszországban. Az orosz köztelevízióban két dokumentumfilmet is bemutatnak a sobibori lázadásról.

Lengyelország keleti részében, a Lublin közelében fekvő Sobiborban több száz ember – köztük három túlélő – tartott megemlékezést az évfordulóról. A ceremónián az Európa számos országából érkezett emberek mellett részt vett Sáj Piron izraeli oktatási és Martin van Rijn holland népjóléti, sport- és egészségügyi miniszter is.

64 túlélője volt a haláltábornak

Sobibor a megszállt Lengyelország területén egyike volt a hitleristák által létesített hat megsemmisítő tábornak, melynek őrei közé tartozott John Demjanjuk, akit egy müncheni bíróság ötévi börtönrre ítélt.

Az akciót 1943. október 14-én hajtották végre. Az ukrán örök azonban a két életben maradt SS-tiszt irányításával pokoli tüzet zúdítottak a menekülőkre. Háromszáz fogolyt sikerült átvergni a tábor körülvevő aknazón, de többségüket néhány napon belül megtalálták és megölték a náciak, csakúgy, mint azokat a táborlakókat, akik nem csatlakoztak a felkelőkhöz. Sobibort hatvan-négy fogoly élte túl.

Nyílt érdekvédelemmel elébe menni a problémáknak

Új programot vázolt Heisler András elnök a Mazsihisz közgyűlésén

Tisztaságot és átláthatóságot akar teremteni a szövetség munkájában a Mazsihisz új elnöksége – kezdte beszámolóját Heisler András a közgyűlésen. A Mazsihisz elnöke azokról a célokról szövegezte, amelyek a mintegy három hónappal ezelőtti megválasztása óta kitűzött maga elé, illetve amelyeket eddig elért. A küldöttek egy kivétellel megválasztották az új vezetőségi tagokat, és pótlólag elfogadták a 2012. évi zárszámadást.

Elnöki beszámoló

A csapatmunka a kulcsszava a vezetők megújuló tevékenységének – hangsúlyozta Heisler András, a Mazsihisz elnöke abban az elnöki beszámolóban, amelyet a szövetség közgyűlésén tartott. Erősíteni kell Budapest és a vidék kapcsolatát, korszerű pályázati rendszert kell kidolgozni. A közéletben való részvétel terén szintén megoszlának a feladatok. A korábbi gyakorlattal szemben már volt is rá példa, hogy egy-egy eseményre, amelyre a Mazsihisz elnökét meghívták, a vezetőség valamelyik tagját delegálták.

A Mazsihisznek a politikában az érdekvédelemre kell koncentrálnia – emelte ki Heisler –, a pártoktól függetlenül, értékek mentén alakítva ki tevékenységét. Az elnök aktívan áll a közösség élén: megjelenik budapesti zsinagógák eseményein, mint amilyen a közelmúltbeli két rabbibeiktatás volt, ott van a fesztiválokon, személyesen tartja a kapcsolatot a vidéki közösségekkel.

Heisler nyitni akar más zsidó szervezetek, az EMIH, a Joint, a Haver, a Bálint Ház felé, bár ez hosszú és nehéz folyamat lesz – tette hozzá. Fontos, hogy a gyenge vidéki zsidó közösségek együttműködjenek – erre lehetett példát látni Sopronban: a helyiek, a zalaegerszegiek és a mosonmagyaróváriak közös szombatfogadást tartottak.

Az érdekvédelem első nagyobb sikere a Tom Lantos Intézet konferenciáján való részvétel volt. A Budapesten megrendezett eseményt nagy médiafigyelem kísérte. Előtte Heisler Jeruzsálemben felkereste a helyi Tom Lantos Intézetet, mondván, ha már a tanácskozás Magyarországon lesz a magyarországi antiszemitizmusról, akkor a Mazsihisznek ott a helye. Így delegálták őt és Darvas István rabbit, aki szintén előadást tartott az egybegyűlteknek.

Heisler utalt *Navratsics Tibor* miniszterelnök-helyettes nyilatkozatára, amelyben a kormány álláspontját deklarálta (mindent meg kell tenni az antiszemitizmus ellen), ugyanakkor elismerte a magyar kormány felelősségét a holokausztban. Az antiszemitizmus elleni harc az oktatásban kezdődik – hangsúlyozta a Mazsihisz-elnök. Az egész ország tragédiájának nevezte, hogy a vidéki egyetemeken hallgatóink körében 30 százalék felett van a Jobbik-szimpatizánsok aránya.

A Mazsihisz érdekvédelmét az eddig bevált, de mára elavult hagyományos, rejtett, reaktív módszerről új típusú, nyílt, proaktív típusúra kell változtatni. Mára ugyanis megszűnt a Mazsihisz monopolhelyezete, és ebben a situációban folyamatosan és nyíltan kell elmondani a feladatokat, elébe menve a problémáknak a közéletben. Heisler szövegezte még a Holokauszt 2014 kormányprogramról. Jónak tartotta, hogy az egész társadalom megemlékezik, ugyanakkor problematikusnak nevezte, hogy kevés az együttműködési felület a kormánnyal. A községi, a szabadkai, a debreceni és a Rumbach-zsinagóga felújításáról a kormány döntött. Az 1,5 milliárdos Civil Pályázat Alapból pedig bármilyen természetű vagy jogi személy tetszőleges témában pályázhat, amely összefüggésben van a holokauszttal. A kormány végül bevonta az elbírálok

közé a Mazsihiszt és a Mazsoköt, miután Heisler kifejezte aggodalmát: ha a zsidó szervezetek nem kapnak beleszólást a döntésbe, az a vád érheti a kormányt, hogy a pénzt szétosztotta fideszes önkormányzatok között.

Nincs egyetértés abban, milyen tartalommal töltsék meg a Sorsok Házát. Az intézményt a holokausztban elpusztított gyerekek emlékére, a Józsefvárosi pályaudvarból alakítják ki, és oktatási központnak is tervezik. Heisler és Zoltai Gusztáv, a Mazsihisz-BZSH ügyvezető igazgatója nemzetközi botránytól óvott, ha a döntéshozók nem veszik figyelembe a zsidó szervezetek szempontjait. Most Schmidt Máriával, a Terror Háza Múzeum főigazgatójával kell egyeztetni, aki nagyon nehéz tárgyalópartner.

Folyamatban van a Mazsihisz és a BZSH átvilágítása, a két ajánlattevő cégből most fogják kiválasztani azt, amelyikre a munkát bízák.

A Goldmark Színház tervével a zsidóság ügye iránt elkötelezett, neves színművész, Hegedűs D. Géza kereste meg a Mazsihiszt. A Goldmark így pezsgő intellektuális központ lehetne, amely bevonaná a pesti értelmiséget.

Alapvetően fontos a Mazsihisz új kommunikációs stratégiája, amely nyolcvan százalékban készven áll. Napirenden van a Magyarországi Autonóm Ortodox Izraelita Hitközséggel (MAOIH) való együttműködés a járárdékosztás és a Wesselényi utcai iskola ügyében, amely utóbbi különösen súlyos helyzetben van.

Hozzászólások

Hozzászólásában *Lebovits Imre* rámutatott: minden megújulást célzó terv mellett égető kérdés, hogy a 100 ezres lélekszámú magyar zsidóság zöme távol tartja magát a Mazsihisztől. Figyelmeztetett arra is, hogy a Jobbikkal fel kellene venni a harcot. Heisler elmondta, leginkább éppen a szövetség stratégiájának megváltozásától várható, hogy a magyarországi zsidóság szemében jelentős tényező legyen a Mazsihisz. Ami a Jobbik elleni harcot illeti, felkérték őket, hogy a Zsidó Világkongresszus végrehajtó bizottságának legközelebbi, jeruzsálemi ülésén számoljanak be a pártról.

Schwezzoff Dávid, a Bethlen tér küldötte egyebek mellett az átvilágításra kérdezett rá, mire Heisler ismertette a cég kiválasztásának menetét. A cél az, hogy a Mazsihisz menedzsmentjének munkáját hatékonyabbá tegyék, az anomáliákat megszüntessék. *Kiss Henriette*, a választási és számvizsgáló bizottság elnöke az újonnan életbe lépett köznevelési törvényt említette. Felháborítónak tartja, hogy Magyarországon a kötelezően tanítandó történelemanyag a népességet a honalapítástól 1920-ig homogén nemzeti közösségnek tekinti, és egyáltalán nem számol a kisebbségekkel. Emellett az ELTE Jogi Karán 15 százalék a Jobbik támogatottsága. Heisler András itt is a nyílt, proaktív érdekvédelmet szorgalmazta: a Mazsihisz kezdeményezése, hogy legyen egy hozzáférő tankönyvbíráló bizottság, amely ha szükséges, megváltoztatja azt, amit kell.

Erdélyi Miklós, a hódmezővásárhelyi hitközség ügyvezető elnöke ellentmondásosnak tartotta, hogy míg a kormány kinyilvánítja elkötelezettségét a zsidóság mellett (*Martonyi János* külügyminiszter a magyar történelem legnagyobb tragédiájának nevezte a soát, amikor magyarok ölték magyarokat), az iskolákban ezzel ellentétes tananyag kerül a diákok elé. A mai magyar politika Heisler szerint is „kétfelelű” – míg szavakban a zéró toleranciát hangoztatják, a valóságban ezzel ellentétesen cselekednek.

Zoltai Gusztáv Mazsihisz-BZSH ügyvezető elnök rövid összefoglalója és az előzetesen kiküldött írásbeli anyag nyomán elfogadták a 2012. évi

zárszámadást. Mint Zoltai kifejtette, a Mazsihisz gazdálkodása kiegyensúlyozott volt.

Sajátos probléma merült fel az új vezetőségi tagok megválasztásakor. A küldöttek jelölték többek között *Radnóti Zoltán* és *Róna Tamás* rabbikat, akik ezt vállalták is. Am ekkor kiderült, ha megválasztásuk esetén betöltik a tisztséget, akkor le kell mondaniuk rabbi funkciójukról. Az ugyanis az alapszabály szerint a Mazsihiszrel való munkahelyi jogviszonyuk miatt összeférhetetlen a vezetőségi tagsággal. A dolog pikantériája, hogy a rabbi-bikar mindemellett két tagot is delegálhat soraiból. Radnóti és Róna ezután elálltak a jelöléstől.

Egyetlen kivétellel már az első fordulóban megválasztották az új vezetőségi tagokat: *Csillag Barnabást*, a karcagi hitközség elnökét, *Freund Jenőt*, a miskolci hitközség elnökét, *Róna Lászlót*, a kaposvári hitközség elnökét és *Streit Sándort*, a Nagyfuvaros utcai körzet elnökét.

Két jelölt maradt versenyben: *Kardi Judit* és *Kerényi András*, a dél-pesti körzet elnöke. A második fordulóra megfelelő létszám híján a közgyűlés határozatképtelen lett, így a döntést a következő ülésre halasztották.

Rados Virág

Olvasói levelek

Gratuláció a szerzőknek

Mindig érdeklődve olvasom az Új Életet, de az október 1-jei száma külön örömet szerzett. Sajnos családi okok miatt nem tudtam eljönni a Fesztiválra, de hála *Rados Virágnak*, *BJI-nek* és *gáljulának*, akik olyan szemléltetően, életszerűen, majdnem azt mondanám, három dimenzióban tudósítottak a fesztiválról, szinte úgy éreztem, hogy én is ott vagyok. Gratulálok nekik!

Kádár Péter, Göteborg

Az antiszemitizmus újabb trükkje?

A zsidó vallási circumcisio ügyében az Európa Tanács – egyelőre csak javaslat értékű – döntése jóhiszeműen értékelve nagy számárság, a tények felől nézve, ahogyan Izrael Állam külügyminisztériuma fogalmaz, „rasszista” és „vallásellenes”. Ugyanakkor még meglepőbb, hogy a nem jobboldali magyar sajtó zöme szerint is Izrael „lerasszisztázta az Európa Tanács körülmeteléséről szóló határozatát”, amely formula súlyos, igen súlyos félreértés (netán szándékos csúsztatás vagy csupán szerkesztői gyakorlatlanságra visszavezethető ügytelenség?).

A határozat ellen szóló kétezer év – a tudomány által nem cáfolt – tapasztalata, miszerint a körülmetelés higiénikus haszonnal jár. Esetleges negatív – a holokauszt idején mártírumbá torkolló – következményét kizárólag az antiszemitizmus okozza.

Felvetődhet az a kérdés is, hogy ez az egész kezdeményezés valójában – a liberális köntös oda nem illő felöltésével – a zsidók számának csökkentését célozza. Megölésük nélkül.

Egyébként a Tanács logikájával a gyerekori védőoltásokról se felntöttek döntsenek.

Fekete György

Nincs „német példa”

Kitűnő szerzőjük, *Deutsch Gábor* A német példa című cikkével (2013. október 15.) kissé túllőtt a célon. Minden igaz, amit leírt. Sok példás német intézmény és személy is akad, de A német példa nincs! Tudniillik most folyik Münchenben az NSU (nemzetiszocialista földalattiak) pere, amelyen kiderült, hogy sok nyomozó és egyéb rendőrhatalóság közeg a „jobb szemére vak”... Ezért tudtak a neonácik majd egy tucat bevándoroltat kivégezni. Ezenkívül a berlini utcán fényes nappal megvert *Alter* rabbi támadóit sem sikerült még elkapni. Tehát ne példálózzunk, ha nem muszáj...

Joel Berger rabbi, Stuttgart

Körzeti kitekintő

Szeged

Véber Noémi festőművész kiállításával folytatódott a IX. Szegedi Őszi Zsidó Kulturális Fesztivál. A művésznőt *Tandi Lajos*, a Szeged c. közéleti lap főszerkesztője mutatta be. A kiállítást a GAG Management produkciójában *Balázs Fecő* koncertje követte, amelyen *Keresztes Ildikó*, *Takács Nikolas* és *Kathy Horváth Lajos* működött közre. A publikum többször visszainvitálta ismétlésre az énekeseket, művészeket. A negyedik éve visszatérő *Macskássy Úzolda* festőművész új kiállítási anyaga erdélyi és szegedi zsidó motívumok bemutatásával negyedik alkalommal ad újat a nagyérdemű közönségnek. A rendezvényt Kiskunhalas polgármestere, *Gyovai István* mutatta be, zenei aláfestést a deszki *Dukátok* együttese adott, a szerb folklórt felhasználva. A megnyitón részt vett *Gurmai Zita* európai parlamenti képviselő (MSZP) és a szegedi román főkonzul, *Ion Fodoreanu* is. A fesztivál e napi estjén *Szotyori Nagy Gábor* orgonaművész és *Molnár Eszter* oboaművész adott nagy sikerű koncertet Liszt, A. Marcello, Händel, Rheinberger, Saint-Saëns és Guilmant műveiből. Ez a program a fiatal tehetségek a pódiumon sorozat részét képezte.

* * *

A Thealter U21 plusz fesztivál programjában a régi zsinagógában támogatásunkkal előadták Földes Mária: A séta – emlékek a gyerekkorból és a holokauszt idejéből c. művét, amelyet *Radó Gyula* rendezett, *Vohl Katalin* (Tel-Aviv) alkalmazott színpadra és *Havas Judit* mutatott be. Az előadóművész, irodalomtörténész a magyar líra avatott tolmácsolójaként kiváló műsort produkált. A fesztivál programjában megkezdődött a „Nyílt pódium” programozat is, amelynek keretében elsőként *Horváth Péter* ír, rendező A képiró c. kötetéről beszélgetett az alkotóval *Kisimre Ferenc* újságíró, riporter, szerkesztő. Fellépett *Szeccsödi Ferenc* hegedűművész, a Művészeti Akadémia tagja, tanítványa: *Farkas Erzsébet* hegedű szakos hallgató is. A kötet idézetit *Kárász Zénó* és *Kéner Gabi* színművészek adták elő.

Sok érdeklődőt vonzott az SZTE Zeneművészeti Karának esti koncertje, melyen a közönség meghallgathatta a Vox Universitatis Szegediensis énekkart (karnagy: *Cser Zsófia*), valamint a Zeneművészeti Kar vonós kamarazenekarát *Kosztándi István* vezényletével.

* * *

A IX. Szegedi Zsidó Kulturális Fesztivál keretében bemutatták *Julesz János* orvosprofesszor Poggyász című új verseskötetét. A nagyszámú érdeklődő előtt a szerzővel *Lednitzky András* hitközségi elnök beszélgetett, megemlékezve a vendég közelmúltban elhunyt feleségéről, Szabados Éva fül-orr-gégészről. A költemények az életről és a halálról, a hajdani görögök számunkra megmaradt hagyatékáról, a múlt és a jelen eseményeiről, a költészetről szóltak. A kötetet a Medicina Könyvkiadó jelentette meg. A rendezvény napján nyílt meg az SZTE

Bölcsészettudományi Kar Néprajzi és Kulturális Antropológiai Tanszéke és a hitközség közös konferenciája Scheiber Sándorról, a jeles tudósról, hagyatékáról az utókorak. Megnyitót *Barna Gábor* egyetemi tanár és *Markovics Zolt* főrabbi tartott, majd a külföldi és hazai résztvevők meghallgatták az Új Zsinagógában *Telegi Miklós* orgonaművész és *Kertesi Ingrid* operaénekes koncertjét. A művészek Händel, Purcell, Bach, Haydn, Mozart, Mendelssohn-Bartholdy és Widor műveivel hatalmas sikert arattak.

L. A.

Szeretetkórház

Vallási hagyományunk szép példája volt az a halvacso-ra, amelyet a szimchát torát követő péntek este rendeztek a kórházban. *Deutsch László* főrabbi (chátán Torá), *Mózes Imre* (chátán Börsit) és *Anatolij Klavanszkij* (chátán máftir) vendégelték meg a közösség tagjait. A főrabbi tóramagyarzata után Anatolij Klavanszkij kántor liturgiai dalokat adott elő, majd a közösség együtt énekelte el a zómirotokat. A bencsolást *Földi Péter* vezette.

Hunyadi tér

A mintegy negyven gyermek részvétele mellett lezajlott szimchát torá után következett a hagyományosan évente megrendezett halvacso-ra – ez alkalommal péntek este –, melyért köszönet illeti a három chátánt: *Domán István* főrabbit, *Czikán Zoltán* és *Somogyi Györgyöt*. A közösségi terem zsúfolásig megtelt, a dűsan terített asztaloknál más körzetek is képviseltették magukat, meghallgathatták a főrabbi gondolatait, tanításait. Köszönet illeti a funkcionáló kántorokat, a terített asztalokról, a kiszolgálásról gondoskodókat is.

Pécs

Októberben soron kívüli ülést tartott a hitközség előjárósága. A testület tagjai örömmel fogadták, hogy tanácskozásukon részt vett *Heisler András*, a Mazsihisz elnöke, aki tájékoztatást adott az országos elnökség megválasztása óta eltelt időszak munkájáról és a tervezett főbb feladatokról. Érdekes eszmecsere folyt a holokauszt jövő évi 70. évfordulójáról való megemlékezések országos és helyi lehetőségeiről. A pécsi hitközség létrehozott egy emlékbizottságot, ennek terveiről tájékoztatták az elnököt, megfogalmazva, hogy a különböző kiállítások, konferenciák, kiadványok megjelenítése, a soá túlélőinek meghívása sok szervezőmunkát igényel, jelentős anyagi támogatásra van szükség, melyhez számítanak a Mazsihisz megértésére is. Megnyugvással fogadták az elnök biztató szavait. Megjelent az ülésen *Páva Zsolt* polgármester is, aki szintén érdeklődéssel fogadta a megemlékezések terveiről szóló beszámolót, és ígéretet tett arra, hogy a lehetőségekhez képest segíteni fogják a kérések megvalósítását.

Mitzki Ervin

Az Új Élet megjelenését támogatja a MAZSÖK.

Párizstól Hódmezővásárhelyig

Többéves külföldi tartózkodás után hazajöttem, és hosszú idő után először itthon töltöttem az őszi ünnepeket. *Raguzki Gábor* kántor barátom meghívására jom kippurkor Hódmezővásárhelyen voltam, de vé-

nagyvárosban. Szó sincs arról, hogy kintről jelentéktelennek vagy provinciálisnak láttam volna szülővárosom kis neológ közösségét, de mikor az ember először lát 1500–2000 zsidót egyszerre imádkozni egy hatal-

Lenyűgözött a zsidónegyed – a Marais – a Dávid-csillagos, héber graffitis házaival, a kóser éttermekkel, falafelbárokcal és kóser szupermarketekkel, a zsidó antikváriumok és szuvenírboltok kacskaringós forgatagával. Több mint érdekes volt, mikor szukkotkor a zsidó fiatalok odajöttek hozzám az utcán, és mosolygó arccal a kezembe nyomták a lulávcokrot, hogy lengessem meg velük, mert ez hatalmas zarándokünnep, és szeretnék velem megosztani az örömeiket. És ez nem a Marais-n történt, hanem Versailles-ban, egyszerű turisták között!

Hát ezt lehet így is csinálni? Ilyen kiáradó örömet és pozitív kisugárzást mikor láttam én otthon? Számomra eddig a zsidó együvé tartozást a fájdalmas holokausztmegemlékezéseken látott gyászos pónemek jelentették. Ekkor értettem meg, hogy a zsidóságom, a hitem a közösség megretnek erejéből táplálkozik. De ezt nemcsak a közös sors, az üldöztetés és a viharos múlt kell jelentse, hanem ez az összetartozás a gyönyörű évezredes hagyományaink, szokásaink és kultúránk forrásából is eredhet. Ez az életigenlés, a féktelen öröm az arcokon, ahogy a francia zsidóság egy-egy örömnepet meg tudott ülni, teljesen elkápráztatott. Ezt haza kell vigyem magammal!

Tehát ötvenéves külföldi tapasztalattal és emlékekkel a tarsolyomban jöttem haza és érkeztem meg Vásárhelyre szeptemberben. Az első meglepetés, ami ért, hogy idegenként úgy fogadtak be és láttak vendégül, mint egy rég nem látott kedves barátot és hitestvért. Aztán a köztük töltött napok, hetek alatt lassan megismertem egyenként is ennek a kis közösségnek a tagjait. A minjában minden imán megvolt, az asszonyok teával és süteményekkel készültek a sabbátokra.

Jom kippurkor pedig a testi és lelki bűnbánattal kell vezekelni Isten előtt. Ekkor az előző nap estéjétől, a Kol nidrétől „Minden fogadalom” egészen a másnapi záróimádságig tart. Estétől estig böjttel sanyargatva üljük meg. Am a böjt után családi hangulatban foglaltunk helyet az asztalnál a zsinagóga karzatán szervírozott csirkepörköltökhöz. Ez az ideartozás-érzésem a szukkotkal csak tovább erősödött, mikor a sátrat díszítettük, az imatermet rendeztük be, vagy mikor hórát táncoltunk a sátor előtt. Szimchát torákor pedig az apró kis imateremben hétszer körbevitük a törát, még a gyerekek is hozzájárultak egy-két kör erejéig. A zászlólengetés és a cukorszórás sem maradt el. Ezek alatt a napok alatt rájöttem még valamire: a jellegzetes magyar zsidó pesszimizmus és életfájdalom mellett mégiscsak van valami kincsünk, ami sok áldást hoz az életünkbe, mégpedig a vendégszeretet. „Legyen házad tárva-nyitva mindenki előtt, és legyenek a nincstelenek bejáratosak házadba...” – ahogy az Írás mondja. Így gazdagodtam egy újabb tapasztalattal. Egy kis közösséget életben tartani, esetleg bővíteni nem lehet csak liturgiával, az ünnepek megtartásával vagy franciás életörömmel. De még egy jó kántor vagy egy aktív hitközségi elnök sem ér semmit, ha nincs meg a hívekben az a hit és összetartozás-érzés, ami családdá teszi ezt a kis vásárhelyi hitközséget. Am ennek is, mint minden családnak, megvannak a maga hibái, perpatvarai, bizonytalanságai. Kívülállóként ezt jól megfigyelheti az ember. És ezek kezelésére kellenek a jó vezetők. Mondjuk egy lelkes fiatal kántor, akinek tekintélye a tudásából és a tettekésségéből ered. Vagy egy olyan elnök, aki szívvelgyőződéssel és segítőkészséggel bizalmat ad. Úgy hiszem, ez az, ami épít egy közösséget. Csak amíg köztük voltam, két fővel bővült a hitközség, és meggyőződés, hogy ma Magyarországon ennél fontosabb cél aligha van a zsidóság számára.

Németh Henrik

Párizsi zsidó

güld Erdélyi Miklós hitközségi elnök vendégeként az őszi ünnepek végéig maradtam.

Mikor eljöttem Magyarországról, a dél-alföldi hitélet után szinte sokkoló volt látni, hogy mennyire másképp zajlanak az ünnepek egy igazi

mas zsinagógában, az meghatározó élmény tud lenni olyasvalakinek, aki ahhoz szokott, hogy egy púrimon jó ha százan vannak.

Be kellett valljam magamnak, hogy a zsidóságomat igazán pozitívan először Párizsban éltem meg.

Holokauszt az iskolapadban

A Mazsihisz legutóbbi közgyűlésén is szóvá tette az egyik képviselő a Kormány kettős beszédét. Tudniillik miközben meghirdeti a holokauszt 70. évfordulójára szervezett projektjeit, az ominózus kongresszuson azt hangsúlyozza, hogy az antiszemitizmus elleni küzdelmet az iskolákban kell elkezdeni, az újonnan kiadott tankönyvekben számos antiszemita megfogalmazás olvasható.

A holokausztot igenis tanítani kell! Ebben az egyben egyetértés volt a megjelentek közt a Holokauszt Emlékközpont műhelybeszélgetésén, melyet a „Tanárok Éjszakája” keretében rendeztek meg.

A workshopot Pécsi Tibor történetész nyitotta meg. Előadásában rámutatott arra a helytelen gyakorlatra, amit elkövethetnek a tanárok a holokauszt tanítása során azzal, hogy sokkolják diákjaikat az illusztrációként használt, tömegsírokat ábrázoló fényképekkel. Általános jelenség, hogy az úgynevezett „áldozat kép” bemutatása során megfélemeznek a civil élet ismertetéséről. Nem beszélnek a zsidók mindennapi életéről, vallásuk előírásairól, a társadalomban betöltött szerepükről. Száraz történelmi adathalmazt kapnak a diákok, melyek közt az ember nem található meg. Megfélemeznek arról is, hogy az elkövetőket is emberként mutassák be. Még mindig kevés szó esik az embermentőkről, tevékenységükről. Sok esetben a „szuperhős kép” él a diákokban velük kapcsolatban.

Pécsi Tibortól hasznos információ-

ókat kaptak a jelenlévők a holokauszt tagadásának témájában. Erre minden pedagógusnak fel kell készülnie a tanítás során. Példaként említette Kun Béla és Horthy Miklós szerepét a vörös terrortól, illetve a deportálások leállításával kapcsolatban. Meg kell magyarázni, hogy mi a különbség a holokauszt és a népirtás között, mert korunkban a média előszeretettel emleget minden népirtást „holokausztként”.

Megdöbbenő volt hallani, hogy egy tanévben mindösszesen negyvenöt perc áll rendelkezésére a tanárnak arra, hogy a témával foglalkozzon. Ezen a meghívott túlélők is megdöbbenek. Elmondták, hogy ha hívják őket, nagyon szívesen elmennek és beszélnek az átélte borzalmakról, a túlélésről és a háború utáni életükről, még akkor is, ha ez nagyon felzaklatja őket.

Nagyon sajnáltam, hogy nem alult ki igazi műhelybeszélgetés az est folyamán Pécsi Tibor előadása után. Sok kérdésem lett volna a pedagógusokhoz. De ők inkább siettek haza.

Egyet azonban kifelé jövet megtudtam: félnek tanítani a holokausztot. Félnek a diákok esetleges provokációjától. NAT ide vagy oda, igyekeznek a témát „rövidre zární”, maradnak a jól bevált régi gyakorlatnál. Mindezt egy nevet nem adó tanár mondta útközben erőszakos kérdéssemre, hogy miért nem hallott jóformán semmit az általános iskolát végzett unokám az iskolában a holokausztról.

(BPI nyomán)

MAZSIHISZ-BZSH

Középpontban az átvilágítás

A Mazsihisz vezetőségének és a BZSH elöljáróságának együttes ülésén Heisler András, a Mazsihisz elnöke köszöntötte a legutóbbi közgyűlésen megválasztott új vezetőségi tagokat, majd tájékoztatást adott a Zsidó Világkongresszus Végrehajtó Bizottságának üléséről. Kiemelte a hangsúlyos témákat és bemutatta a magyar delegáció által prezentált előadást kísérő képi anyagot.

Ezt követően a pénzügyi-működési átvilágítást végrehajtó szervezet kiválasztásának napirendje következett. Heisler András és Tordai Péter, a Mazsihisz és a BZSH elnökei részletes tájékoztatást adtak a pályázat teljes folyamatáról. Hangsúlyozták, hogy az átvilágítás egyik legfontosabb célja a szervezet működési rendszerének olyan racionalizálása, mely a gazdálkodás területén konkrét eredményeket hoz.

A vezetőség és az elöljáróság tagjai a napirendi pont tárgyalásában aktívan részt vettek, véleményükkel és kérdéseikkel a végső határozati javaslat megalapozottságát igyekeztek előkészíteni. A hosszas tárgyalást követően mind a Mazsihisz vezetősége, mind a BZSH elöljárósága egyhangúlag a *Correct Kft.* ajánlatát értékelték a legmegfelelőbbnek, így megbízást adtak a Mazsihisz és a BZSH elnökeinek arra, hogy készítsék elő és írják alá a szerződést. Ezzel a határozattal befejezték tekinthető a szervezet átvilágításának előkészítő szakasza, s most a konkrét munka következik.

A második napirendi pontban a Mazsihisz és a BZSH alapszabályainak

korszerűsítéséről tárgyaltak. Rögzítették, annak ellenére, hogy a Mazsihisz és a BZSH egymástól független jogi személyiséggel rendelkező két szervezet, hogy az alapszabályok közötti harmonizációt szükségesnek tartják. *Kardi Judit* a BZSH részéről fejtette ki elképzelését az alapszabály elkészítésének folyamatáról, a Mazsihisz oldaláról pedig a *Feldmayer Péter* által elkészített javaslatot elemelte az együttes ülés. Az Alapszabályozó Bizottság október 30-án folytatja munkáját, beépítve abba az elhangzott javaslatokat.

A harmadik szakaszban *Samuel Pisart*, az UNESCO nagykövete és kíséretét – köztük *Bogyay Katalint*, az UNESCO közgyűlésének elnökét és *Perényi Zsigmond* miniszterelnöki főtanácsadót – fogadták az együttes ülés résztvevői. Heisler András köszöntötte a vendégeket és gyors összefoglalót adott Pisart nagykövetnek arról, hogy az antiszemitizmus elleni küzdelem legfontosabb terépeit miért az oktatás területén látja. Kiemelte, hogy a felsőoktatási intézményekben a szélsőséges Jobbik támogatottsága egyes szociológiai felmérések szerint 30% feletti. A nagykövetnek szemmel láthatóan új volt ez az információ, válaszában frissen megjelent könyvének az ifjúság oktatásában betöltött szerepéről beszélt.

A Mazsihisz vezetőségének és a BZSH elöljáróságának tagjai az együttes ülést követően közösen vettek részt a Díszteremben a Pisart nagykövet tiszteletére rendezett ünnepélyes fogadáson és könyvbemutatóon, amelyen megjelent *Ilan Mor*, Izrael nagykövete is.

A gyászoló arcátlan javaslata

Temetkezési helyet keresett Erich Priebke számára a volt SS-tiszt olasz ügyvédje, miután Olaszországban és külföldön is több helyszínen megtagadták a tömeggyilkosságért elítélt náci bűnös végső nyugalomba helyezését.

Priebke ügyvédje, *Paolo Giachini* hétfő este még nem tudta, hol fogják elhelyezni volt védcént, akit vagy kedden, vagy csütörtökön temetnek. A szerdai nap kizárt, mivel Rómában ekkor emlékeznek meg a zsidó közösség deportálásának 70. évfordulójáról.

Ha sehol nem adnak neki helyet, saját családi kriptámban temettem el Priebkét – mondta az ügyvéd. Szavaira a Giachini család sírját befogadó olasz temető azzal reagált, hogy Erich Priebkét elhunytá után is nemkívánatos személynek tartják.

A százévesen meghalt egykori SS-tisztet – aki hagyatékként holokausztot tagadó videóüzenetet hagyott hátra – magántemetésben részesítik.

A római püspökség nemet mondott arra, hogy Priebkét az olasz főváros egyik templomában búcsúztassák el. Róma rendőrpáncsnoka szintén beittotta, hogy Priebkét nyilvános temetésben részesítsék a fővárosban vagy a Rómát övező térségben. Priebke római temetését „elképzeltetlennék” nevezte a római zsidó közösség is.

Priebke akarata az volt, hogy felesége mellé, az argentinai Bariloche városában temessék el, amire az argentin külügyminisztérium nemet mondott. Hasonlóan elutasította Priebke befogadását szülőfaluja, a németországi Henningsdorf is.

„Temessék el Izraelben...” – nyilatkozott Erich Priebke fia, *Jorge*, akinek kijelentéseit az izraeli külügyminisztérium „kommentárra sem érdemesnek” minősítette az ANSA olasz hírügynökségnek.

***

MTI nyomán

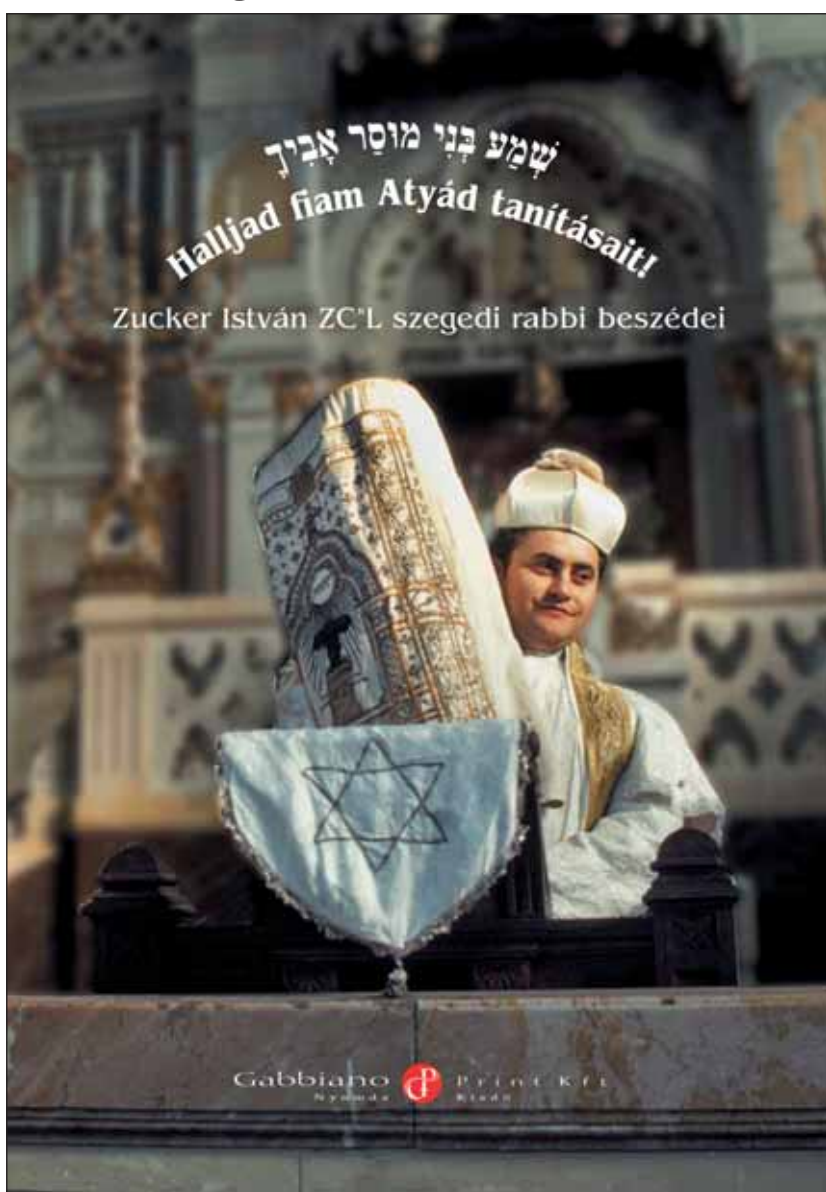
Lapzártakor. A Lazio régióbeli Albanóban megtartották Erich Priebke gyászszertartását. A koporsót szállító kocsit kódobálással, „Gyilkos” és „Hóhér” feliratokkal fogadták a helybéliek, az újfasiszták viszont delegációval képviseltették magukat a búcsúztatáson. (*La Stampa*)

Halljad fiam Atyád tanításait

Zucker István zcl szegedi rabbi beszédei

A diktatúrának is lehetnek pozitív eredményei. Elrendelték annak idején, hogy a rabbik előadásait, prédikációkat írják le, hogy ellenőrizhessék, mielőtt elmondják. Előfordult, hogy változtattak rajta, vagy nem engedték elmondani. De az írás nem tűnt el. Talán érezték a rabbik, hogy lesz idő, amikor előkerülhetnek a fiókból és közkincsé válhatnak alkotásaik. Így került az özvegye és két fia – *Immánuel* és *Dániel* –, tehát a család szorgalmazására és vállalására a Gabbiano Kiadó jóvoltából kiadásra Zucker István egykori szegedi rabbi beszédeinek gyűjteménye. A kötet tartalmas, bár vékony, hiszen a rabbi igen fiatalon, 34 éves korában távozott az élők sorából. Legyőzte a súlyos betegség. A köztölt 18 beszéd – elsősorban a nagyünnepiek kerültek nyilvánosságra – bizonyíthatja, milyen kár, hogy csak hat esztendő állt rendelkezésére gyakorló rabbi-ként megálmodni, megírni és elmondani magvas gondolatait. Ahogy barátja, *Breuer Péter* írja róla a kis kötet előszavában, ő volt az „igen”, akit minden érdekelt, ami a közösséget érintette. Azt kereste, hol tud segíteni. Gyakran idézett a Szentírásból vagy a prófétáktól héberül, de a magyar fordítást sem hagyta el, hiszen a közösség minden tagjához kívánt szólni. Felhívta a figyelmet a hagyományokra és a szokásokra, mert szerinte ezek megőrzik az emberi érzések lényegét. Bölcsseink futárokat küldtek szét ezzel a jelszóval: „Őrizték meg atyátok szokásait, amelyek még a kezeitekben vannak.” Ez ébren tartja bennünk a ragaszkodást zsidó múltunkhoz.

A nagyünnep, mint jeleztük, különös hangsúlyt kapnak a könyvben. Mert fontosak voltak ezen napok a

rabbi számára, ugyanis jól tudta, hogy akkor az imaházba ritkán járók is megjelennek. Az olvasó nemcsak útmutatásokról lett gazdagabb, amelyekben bővelkedik a kötet, hanem a szerző jelleme is kitarul előttük. Például a szociális érzékenység. Egyetlen egy helyen szerepel néhány vas-tag betűs mondat. Mert ez fontos idézet: „**Ha zálogként lefoglalod a ruháját, napnyugta előtt add vissza neki, mert egyetlen kincse testednek ruhája... ha nem teszed, és lesz, hogy a szegény felkiált hozzám, és én meghallgatom, mert irgalmas vagyok.**”

A ros hájánáról, a zsidó újévről három írást is olvashatunk. Nem ismétli önmagát, mindegyiknek más és más a megközelítése. Mintha mondaná: a Tóra, a Szentírás tanulmányozása azért befejezhetetlen, mert annyi tanulságot tartalmaz, hogy az élet, még ha az évek számát tekintve bőséges is, nem elég ahhoz, hogy minden alkalommal ne szolgáljon új bölcsességekkel. Ugyanakkor azt is láthatjuk, hogy a fiatal rabbi jól ismerte a közösséget, akihez szólt. Ugyanazt a levegőt szívtá, a gondokat számon tartotta. Úgy válogatta az adott szidrából a mondanivalót, hogy hallgatóit megnyugtassa, vigasztalja, vagy éppen tanácsokkal lássa el.

A fenti cím helyesen foglalja össze a szép kiállítású könyv mondanivalóját. A család nemcsak azért látta szükségesnek a megjelenését, hogy egy tragikusan rövid életű, mégis jelentős személyiséget megmentsenek a felejtéstől: már ez sem volna kevés indok, hanem ha megfigyeljük, egy szó szerepel a legtöbbször a kötetben. Ez a szó az igazság. Amikor olvassuk a leírt sorokat, gyönyörködünk a szép szavakban, de ezek azért ragadnak meg minket, mert az örök igazságot hirdetik, amiért is megilleti a szerzőt az utókor elismerése.

(Zucker István ZCL szegedi rabbi beszédei, Gabbiano Kft. Kiadó. Felelős: Izsák Gábor ügyvezető. Fotók: a borító Nathan Benn, hátsó borító és belső borító: Schaffer László ZCL. Tördelés: Mandel György.)

Deutsch Gábor

Sabbathsong, a zene minősége

Mondják: nincs komoly- és könnyűzene, csak jó és rossz zene van. Ha az első tagmondat szerintem nem is igaz, a második mindenképp. Mondják: nincsenek műfajok, csak jó és rossz zene van. Megint csak: a második tagmondatot érzem érvényesnek. A kulcs: a zene minősége.

Esetünkben a minőségi muzsikát a Sabbathsong Klezmer Band biztosítja, az együttes 15 éves jubileumi hangversenyét (melynek fővédnöke *Ilan Mor* izraeli nagykövét volt) tartotta a Dohány utcai zsinagógában, zsúfolt ház előtt. A *Masa Tamás* vezette, kitűnő zenészekből álló Sabbathsong eddigi jelmondatai (Ez is klezmer, az is klezmer; Több, mint klezmer), műsorcímei (Dávid király zsoldosai klezmerbe öltöztetve, Humorban hempergetett klezmer) és maguk a koncertek is tanúsítják, hogy törekvünk a klezmerstílus kitágítására, a műfajok közötti folytonos átjárásra, határátlépésre. A Sabbathsong tagjainak zenei előélete rendkívül változatos (komolyzene, dzsessz, népzene, latin zene), mint ahogy a születésnap koncert vendégei is különböző területekről érkeztek: *Oszvald Marika* (operett, musical), *Hegedűs D. Géza* (színház), *Jávori Ferenc* (klezmer), *Tommy Vig*, *Mia Vig* és *Szakcsi Lakatos Béla* (dzsessz), *Rostás Mónika* (népzene). A fellépők között volt *Fekete László*, a Dohány utcai zsinagóga főkántora és a Kinneret Kamarakórus is. Mintha a Sabbathsong sajátos klezmerzeneje olvasztótégely lenne, melyben a különböző stílusok, műfajok egyesülnek. Ilyenfajta olvasztótégely maga az együttes is (ahogy *Masa Tamás* mondta konferáló szövegében), zsidók, keresztények, romák muzsikálnak itt közösen, közösségben.

A koncert számos emlékeztető pillanata közül felidézem a mártírrá lett, a nyilasok által 23 évesen kivégzett *Szenes Hanna* két költeményét, melyeket a Sabbathsong tagja, *Szentkirályi György* zenésített meg, Dávid király két zsoltárát versben (*Garai Róbert*, *Hegedűs D. Géza*) és dalban (Sabbathsong), a világszerte ismert *Tommy Vig* bravúros vibráfónjátékát, *Rostás Mónika* szívig ható énekét (*Rostás Csaba* kíséretével), *Szabó Bálint* klarinetszólóját és *Bódi Mónika* hegedűjátékát.

Két csúcspontja volt számomra az élvezetes hangversenynek, ezek átélése (nyilván nem függetlenül a szakrális tértől, a Dohány utcai zsinagóga gyönyörű enteriőrjétől) elgondolkodtatott a jó zene és a szakralitás kapcsolatán. (Itt, most, az én olvasatomban a szakralitás inkább emelkedett, mint szentet jelent.) A látszólagos ellentmondás abban áll, hogy az egyik esetben egy (igaz, a legjobbak közül való) musical (*Jerry Bock*: *Hegedűs a háztetőn*) részlete, a másikban egy 1925-ben írt, népszerű dal (*Jack Yellen* – *Lew Pollack*: *Jiddise máme*) emelkedett különösen magasztossá.

Mindkét esetben sikerült megteremteni a bensőséges és a fenséges kényes egyensúlyát. A Szombati ima (Sabbath Prayer) a *Hegedűs a háztetőn* világában a családi ünnepet tágitja egy faluközösség összetartozásának hangzó bizonyítékává. A zsinagógai koncerten mi két Tevjet láttunk-hallottunk (*Hegedűs D. Géza* és *Masa Tamás* személyében, ők ketten vezették a műsort is), hozzájuk csatlakozott a Kinneret Kamarakórus, így szárnyalt fel a dal, felejtetetlenül.

A Jiddise mámet hallgatni mindig megindító, hiszen az anyai szeretet e kifejezése szinte „automatikusan” bepárasítja a szemet. A Sabbathsong dolgozta már fel emlékezetesen a dalt. Hogy ez alkalommal különleges élményben részesített minket, kellett hozzá „bevezetesként” *Szakcsi Lakatos Béla* improvizatív (vagy annak ható) ihletett, lenyűgöző zongoraszólója, a folytatásban pedig (az esten egyébként is tündöklő) *Masa Anita* páratlanul szép, bensőnk felkavaró éneke.

A Sabbathsong jubileumi koncertje a zsidó kultúrát az egyetemes kultúra részeként mutatta be. Azt igazolta: a jó zene a lélek öröme. Nem szünteti meg, de magába olvasztja a műfajokat. Nemcsak kifejezi anyagának nemességét, meg is nemesítheti azt. Ennyit számít a zene minősége.

Harmat György*
újságíró, filmkritikus, szerkesztő

* 1952-ben született Budapesten. Az ELTE Bölcsészkar magyar-angol szakán szerzett középiskolai tanári diplomát 1977-ben, művészeti oktatói munkáért engedélyt az Országos Közművelődési Központban 1986-ban. 1977-től 2007-ig szerkesztő a Magyar Televízióban, kilenc évig a Gyermeosztályon, majd a Programigazgatóságon. 1981 óta vezet filmklubokat: többek között a Szilágyi Erzsébet Gimnáziumban, az Iparművészeti és a Táncművészeti Főiskolán. 1980-tól publikál rendszeresen, több száz írása jelent meg, a legtöbb a Filmvilágban, a Színes RTV-ben, a Filmkultúrában (az utóbbi években online) és az online Tiara Magazinban, de írt más orgánumban is: Magyar Narancs, Élet és Irodalom stb. Írásai döntő többsége filmmel foglalkozik, nagy részük filmkritika. 1998–1999-ben a Magyar Hírlap filmkritikusa volt. Szerkesztett, lektorált filmtárgyú könyveket. Színházról is ír.

Próbaéneklés gyerekeknek

A Salomon Sulzer Zsidó Gyermekkórusba várunk olyan 7 és 18 év közötti fiatalokat, akik elhivatottságot éreznek a zsidó zene- és kórusművek iránt.

Az Európai Salomon Sulzer Zsidó Gyermekkórust 2012-ben alapította bécsi és budapesti székhellyel dr. *Breuer Abraham* zenetudós-karnagy és *Györfly Gergely* hegedűművész-zeneszerző. A kórus célkitűzése a zsidó egyházi és világi, illetve a klasszikus és kortárs zenei hagyományok ápolása. A karnagy és a hegedűművész mellett más zenepedagógusok és művészek is dolgoznak annak érdekében, hogy a különböző zenei stílusok legszélesebb skáláját mutathassák be. A gyermekkórus repertoárjának középpontjában a névadó művei állnak.

A kórus 2013. május 9-én mutatkozott be a bécsi Haus der Musikban. A koncert hatalmas közönségsikert aratott, Prof. *Paul Chaim Eisenberg* bécsi és országos főrabbi is nagy elismeréssel nyilatkozott a hangversenyéről, amelyet az ORF televízió rögzített.

Nagy öröm és megtiszteltetés volt számunkra, hogy Európa legnagyobb és legszebb zsinagógájában, a Dohány utcában a Fesztivál keretében bemutatkozhattunk a hazai közönségnek.

Reméljük, a fentiek kellőképp felkeltették érdeklődésedet, így sok szeretettel várunk a próbaéneklésre.

A próbaéneklés időpontja: 2013. november 14.

Helyszín: a talmud-tóra épület, Budapest VII., Wesselényi u. 7. Jelentkezés: office@sulzer-kinderkantorei.at, abrahambreuer@yahoo.de. Tel.: 06-70 666 91 62.

Keressen meg minket, ha:

- motivációs levelet kell írnia,
- állásinterjúra készül,
- előléptetést szeretne,
- előléptették, de túl nagy a feladat,
- vállalkozás indítását tervezi,
- nehezen megy a vállalkozása,
- bővíteni akarja cégét.

Az első beszélgetés ingyenes.

www.hotan.hu

Hotan
PROFESSIONÁLIS TANÁCSADÁS

honig@t-online.hu

IZRAELI SZÍNES

Miért nem tudjuk itthon tartani tudósainkat? Nobel-díj-eső

Arje Warsel

Nobel-díj-esőről számolt be az izraeli hírközlés. Négy díjról, amelyet Izraelben született vagy itt tanult tudósok kaptak. Egyikük kibuc szülőtte, az ország két háborújában is harcolt, századosi rendfokozatban szerelt le. A másik kettő itt végezte továbbképző tanulmányait, a negyedik idős holokauszt túlélő, itteni egyetemnek is professzora, de ő sem itt él.

Egyikük sem itt él. Van, aki rendszeresen hazajár, van, akinek a felesége, van, akinek a lánya él itt. De egyik friss Nobel-díjas sem izraeli. Legfeljebb „amerikai-izraeli”.

Az érthető örömet és büszkeséget beárnyékolja a kérdés: vajon miért nem képes az állam itt tartani a legjobb koponyákat? Nem csak a Nobel-díjasokat: az utóbbi évtizedekben százezrevel választották a tengerentúli tudományos intézeteket, kutatófejlesztő műhelyeket az itt végzett vagy itt tanult tudósok, szakemberek. Vegyészek és fizikusok, számítástechnikusok és orvosok.

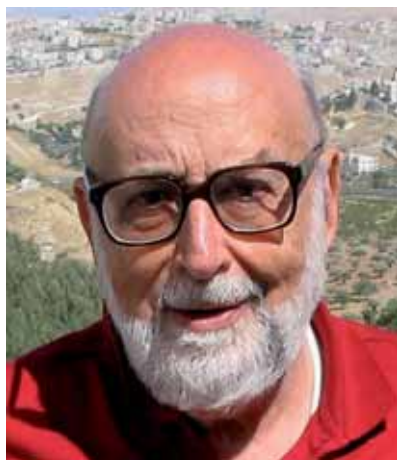
***

Az ideai kémiai Nobel-díjat három professzor kapta megosztva, a komplex kémiai rendszerek többszintű modelljének kifejlesztéséért.

Arje Warsel (Aryeh Warshel) professzor a galileai Szde Náchum kibucban született 1940-ben. A kibuc a hatvanas években még „fölsleges luxusnak” tartotta a tagok egyetemi képzését (ma már nem így van). A tehetséges fiatal ember elhagyta a kollektívát, és a haifai Technionban nyert BSc diplomát, majd a rehovoti Weizmann Intézetben MSc, majd PhD (doktori) fokozatot. Posztdoktori kutatói éveit a Harvard Egyetemen

Michael Lewitt

François Englert

töltötte. Munkásságát előbb a rehovoti Weizmann Intézetben, majd Angliában, Cambridge-ben folytatta. Amerikába 1976-ban érkezett. Jelenleg a Dél-kaliforniai Egyetem (University of Southern California) kémiai fakultásának vezető munkatársa.

Arje Warsel a páncélosoknál szolgált. Harcolt a Hatnapos, majd a Jom Kippuri háborúban, ahonnan századosként szerelt le.

„Az ember általában nem úgy kezd egy tudományos karriert, hogy a Nobel-díjat tűzi célként maga elé. De amikor évtizedek munkája után körbenéz, és látja, hogy mit ért el, és mit értek el a kollégák, elkezd összehasonlítani és reménykedni, hogy talán mégis meglesz a Nobel...” – hangzik a *Jediot Ahronot* héber nyelvű napilapnak adott vallomása.

***

Michael Lewitt professzor 1947-ben született a dél-afrikai Pretoriában.

Martin Karplus

Első, BSc fokozatát a londoni King's College-ben szerezte meg, majd a Cambridge Egyetem molekuláris biológia laboratóriumából meghívást kapott a rehovoti Weizmann Intézetbe. Itt *Shneior Lifson* professzor irányítása alatt, az ugyancsak itt tanuló Arje Warsellel együtt számítógépes modellezéssel tanulmányozták az élősejt-molekulák viselkedését.

Michael Lewitt az elsők között végezte a DNS (öröklési sejtek) és különböző fehérjék viselkedésének számítógépes szimulációját, ami egyebek között a rákkutatásban is mérföldkövet jelent. Ehhez személyesen fejlesztette ki az erre szolgáló komputeres programot. Doktorátusát (PhD) Cambridge-ben szerezte meg 1972-ben. 1980-tól 1987-ig a Weizmann Intézet kémiai fizika professzora volt, jelenleg a kaliforniai Stanford Egyetem professzora.

Michael Lewitt professzor amerikai-brit-izraeli állampolgár. Minden évből fél évet itt tölt Izraelben, ahol felesége és gyermekei élnek. „Nem mondom, hogy nem áldottam erről néha, de soha nem hajtottam a Nobel-díjra” – mondta első interjújában a hírt közlő telefon után.

***

Martin Karplus professzor 1930-ban született Bécsben. Mondhatni „jó családban”: nagypapja, Johann Paul Karplus a pszichiátria ismert nevű professzora volt a Bécsi Egyetemen, bátyja, Robert nemzetközi hírvizikus Berkley-ben, a Kalifornia Egyetemen.

Nyolcéves volt, amikor a család menekülni volt kénytelen Ausztria náci-német megszállása miatt. Egyetemi tanulmányait a Harvard Egyetemen és a Kaliforniai Technológiai Intézetben (California Institute of Technology) végezte, doktorátusát is ott szerezte.

Legismertebb tudományos eredménye a biológiai makromolekulák dinamikus szimulációja, ami az emberiséget az élő sejt alapvető tulajdonságainak alaposabb megismeréséhez vezetheti, és számos, jelenleg gyógyíthatatlan betegség leküzdését segítheti elő. Jelenleg a franciaországi Strasbourg Egyetem és a bostoni Harvard Egyetem professzora.

Lánya, dr. *Rivka Karplus* Jeruzsálemben él, és belgyógyászként a fertőzőesetek specialistája. „Vezetés közben, a Kol Jisráél (az Izraeli Rádió) híreiből értesültem apám Nobel-díjáról. Leálltam a kocsival, telefonon megvizsgáltam az e-mailjeimet. Ott volt apám üzenete” – meséli mosolygva Rivka.

Karplus professzor 1969-ben fél évet töltött a rehovoti Weizmann Intézetben mint kutató munkatárs. „Hat-éves voltam, amikor Izraelbe jöttünk. Rehovotról máig szép emlékeim maradtak” – emlékezik dr. Rivka Karplus.

Martin Karplus professzor 84. évében kitűnő testi és szellemi kondíció-

nak örvend. Gyakran látogat Izraelbe. Lánya meglátogatásán kívül előadásokat is tart.

François Englert professzor 1932-ben, belgiumi zsidó családban született. Eltérően az előző háromtól, nem kémiai, hanem fizikai Nobel-díjat kapott, ugyancsak megosztva, Peter Higgs professzorral.

Belgium náci-német megszállása alatt gyermekként különböző árvaházakban bujkált a deportálás elől. Már 23 évesen elektromérnöki diplomát szerzett a brüsszeli ULB Egyetemen (Université Libre de Bruxelles), majd ugyanitt doktorált fizikából.

A New York-i Cornell Egyetemen adjunktusként végzett munka után visszatért az ULB Egyetemre, immáron professzorként.

1984-ben a Tel-Aviv Egyetem fizika és asztronómia fakultására kapott meghívást mint előadó professzor.

François Englert professzor az Edinburgh-i Egyetem professzorával, *Peter W. Higggsszel* megosztva részesült az ideai fizikai Nobel-díjban, a többi atomi részecske tömegéért felelős, és gyakran „isteni részecskének” nevezett úgynevezett Higgs-bozon kutatásáért. (Peter Higgs már 1964-ben feltételezte annak létezését).

Englert professzor három évtizede áll szoros szakmai kapcsolatban a Tel-Aviv Egyetemmel.

***

A fenti négy kiváló tudós közül csak az első kettőt lehet minden további nélkül izraelinek tekinteni.

Soroljuk fel a zsidó állam Nobel-díjjal jutalmazott tudósait (nem számítva a politikai jellegű Nobel-békedíjakat):

- Sáj Ágnon, 1964, irodalom
- Daniel Kahaneman, 2002, közgazdaság
- Avraham Hersko és Aharon Csechanover megosztva, 2004, kémia
- Jisráél Aumann, 2005, közgazdaság

- Adá Jonát, 2009, kémia
- Dan Shechtman, 2011, kémia
- Árje Warsel és Michael Lewitt megosztva, 2013, kémia

***

Izrael Állam fennállása alatt kilenc Nobel-díjast adott, ebből nyolcan az egzakt tudományok művelői. Kinevelni tehát képes nemzetközi szinten kiemelkedő tudósokat, ám megtartani annál kevésbé. Az okok között az akadémiai-kutatói állások számának, a tudományos kutatásra fordított összegeknek az elégtelenségére hivatkoznak.

Ami viszont az 1901 utáni Nobel-díjasok zsidó származását illeti, erősen „felül vagyunk reprezentálva”. Ha az emberiség létszámát kerekén 7 milliárdnak vesszük (7000 millió), és a zsidó nép lélekszámát felkerékítjük 14 millióra, Izrael népe az emberiség 2 ezrelékét teszi ki.

Az összes Nobel-díjasoknak viszont 20 százalékát. (Minden ötödik Nobel-díjas zsidó vagy „zsidó származású”.)

Ez lenne az oka, hogy „böchol dor vador omdim álenu löchálótenú”, minden egyes nemzedékben felkelnek, hogy megsemmisítsenek bennünket, ahogy a peszáchi széder szövege mondja?

Nincs válasz, de talán lesz.

Ha Izrael népe és országa egyszer békében, biztonságban, fenyegetettség nélkül fog élni, minden erejét és képességét kibontakozthatja. A Messiás csak megszólaltatja egyszer a nagy sófárt, és kijelenti a népeknek: senki fölött nem akarunk uralkodni, csak magunk fölött. Talán éppen ez a világbéke feltétele.

És ennek nagyobb lesz a jutalma, mint bármilyen evilági díj...

(Forrás: rádióinterjúk, *Jediot Ahronot* napilap cikkei, Wikipédia)

H. L.

Nagyobb földrengéstől tartanak Izraelben

Nagyobb földrengéstől tartva *Gilád Erdan*, a hátszág védelméért felelős izraeli miniszter összehívta a sürgősségi szolgálatok rendkívüli ülését, miután az utóbbi időben négy kisebb földrengést észleltek a Kineret-tónál (Genezáret-tó) – jelentette a katonai rádió.

A megbeszélésen elhatározták, hogy fokozzák az esetleges természeti katasztrófa elleni készségeket, és folyamatosan figyelik a helyzet alakulását. A negyedik földrengés a Richter skála szerint 3,6-os erősségű volt Észak-Izraelben. Egyik alkalommal sem sebesült meg senki, és nem történt anyagi kár sem.

A számvevőszék 2011-es jelentése szerint Izrael nincs kellőképpen felkészülve egy nagyobb földrengésre, az izraeli kormányok több generációja mulasztotta el a kérdés rendezését.

Különösen az Észak-Izraelben található régebbi épületek veszélyesek, az országban összesen több mint nyolcszáz ezer lakást kellene megerősíteni, hogy megfeleljenek a földrengésbiztonság érdekében megalkotott újabb szabványoknak. Egy nagyobb, 7,5-ös erősségű rengés több mint 15 ezer halálos áldozattal járna – hangzott el a Kettes tévécsatorna híradójában.

Izrael területén utoljára 1927-ben volt nagyobb, 6,2-es erősségű földrengés, amelyben mintegy 500 ember vesztette életét, és rengeteg épület dőlt össze. Előtte 1837-ben volt hasonló természeti katasztrófa, amely akkor ötezer ember halálát okozta.

A Jordán folyó völgye és annak folytatásában a Holt-tenger a föld vándorló kőzetlemezeinek tektonikai törésvonalán található, s a Háárec című napilap szerint a történelmi tapasztalat alapján nyolcvanévenként esedékes jelentős földrengés ezen a vidéken.

MTI

Kármán György Emlékkoncert
A Magyar Tudomány Ünnepe alkalmából
Újpest Önkormányzata és az Újpesti Zsinagóga közös rendezésében.

Szeretettel vár minden érdeklődőt **Máté György elnök, Szerdócz Ervin** rabbihelyettes és az előljáráóság az Emlékkoncertre.

Közreműködnek: Prof. Schöner Alfréd (előbbi, az Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem rektora) A MAV szimfonikusok Vezényel: Héja Dómonkos a Magyar Állami Operaház karmestere

Fonék: Fekete László, Gál Aron, Gáspár Miksa, Székelyhidi Hajnal, Zucker Immanuel, az Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem Kántorai az egyetem Goldmark Kórusa Vezényel: Adam Maria Organánál közreműködik: Dóbszay Péter

Helyszín: Az Újpesti Zsinagóga, Budapest IV., Berzeviczy G. u. 8.
Időpont: 2013. november 10. vasárnap du. 16h

Kiemelt támogató: Újpest Önkormányzata

Támogatóink: Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetsége Magyarországi Zsidó Örökség Közalapítvány Országos Rabbiképző-Zsidó Egyetem Gabbiano Print Kft.

Helyfoglalás érkezés szerint; a koncert ingyenes.

MOSZKVA

Sosemvolt fényképek kiállítása

Bár a Szovjetunióban hivatalosan vallásszabadság volt, a hitközségeket, egyházakat könyörtelenül elnyomta a kommunista rendszer. Azon kevés bátrak, akik még ilyen körülmények között sem voltak hajlandók megtagadni hitüket, nehezen érvényesülhettek a mindennapi életben.

Annál is érdekesebb, hogy a zsidó származású híres szovjet haditudósító és fotóművész, Emmanuil Evzerihin ha nem is töretlen, de sikeres pályát futtatott be. Az 1911-ben született rosztov-doni izraelita család sarja ötödikes korában kezdett el fotózni. Tizenkilenc évesen már a TASZSZ-Fotóhronika hírügynökség külső munkatársa, később alkalmazottja lett. A kor követelményeinek megfelelően felvételei elsősorban a szocializmus eseményeit és vívmányait dokumentálták. Még a megszállt szűk keretek között is képes volt eredeti és új megoldásokat találni.

Kiváló munkája és megbízhatósága ellenére őt sem kerültk el a harmincas évek sztálini üldözései, és egy állítólagos szakmai hiba ürügyén elvesztette állását. Szerencséjére ez nem okozott nagyobb törést a karrierjében. A második világháború idején haditudósítói tevékenységét visszakerült a TASZSZ-Fotóhronikához, kamerájával bejárva a különböző frontokat. Leghíresebb felvételeit a sztálingrádi csata során készítette, amelyek nagy elismerést hoztak számára. Klasszikus alkotása a teljesen szétrombolt városban egy alig sérült, körtáncot járó gyermekeket ábrázoló szökőkút. A kép a kegyetlen háború és a gyermeki ártatlanság ellentmondásának jelképévé vált.

Izrael Állam 1948-as létrejötté váltotta ki a zsidók – az akkori termi-

Emmanuil Evzerihin

nológia szerint „gyökértelen kozmopoliták” – elleni hadjáratot, amely Evzerihint sem kímélte meg. Kiemelkedő munkássága azonban ismét megmentette: míg sok azonos származású kollégája „létszámon felülként” állástalanná vált, őt csak visszaminősítették. Alacsonyabb besorolásban, de továbbra is a fotóügynökség munkatársa maradhatott.

Evzerihin mindvégig hű maradt gyökereihez. Tagja volt a zsidó hitközségnek, melynek jelentősebb eseményeit szívesen dokumentálta fotóival. A múlt század ötvenes-hatvanas éveiben készített fekete-fehér sorozatai Moszkva központi zsinagógája, a Korál élete mérföldköveinek fon-

tos krónikái: a Kol-Jákov jesiva avatása, a Mir (Béke) imakönyv bemutatása, peszach ünnepe. Fotóit alig publikálhatta. A negatívok egyenesen a fiókjába vándoroltak. Mintha sohasem léteztek volna.

Ezeket a felvételeket mutatja be a tavaly novemberben nyílt moszkvai Zsidó Múzeum és Toleranciaközpont Sosemvolt fényképek című kiállítása. A bemutatott anyag a neves fotóriporter magánarchívumából származik, amelyet 1984-ben bekövetkezett halála után a Sepherot alapítvány vásárolt fel. A liechtensteini szervezet a 17. és 20. század között keletkezett orosz műalkotások gyűjtésével foglalkozik.

Igazság szerint a legtöbb fotó bárhol készülhetett volna, hiszen kántorokat, rabbikat ábrázolnak, imádkozó vagy éppen tóratekereset kibontó idős, szakállas férfiakat. A felvételek értéke leginkább abból adódik, hogy egyáltalán megszülettek az akkori vallásellenes és antiszemita éraban, híven tudósítva a politikai elnyomással dacoló zsidó közösségi életéről. Csak a bennfentesek ismerik fel az akkori, ma már legendává lett bátor rabbikat, kántorokat és hívőket. Szembeötlő, hogy mindenütt kizárólag idős emberek láthatók, fiatalok még mutatásban sem.

A zsinagóga előtt készült képeket alaposan szemlélve feltűnnek mereven álló férfiak kisebb csoportjai, akik nem vegyülnek el a tömegben. Inkább mintha figyelnék azt. Azonos öltözködésük vajon az akkor szűkös közellátás eredménye, vagy annak, hogy a KGB ellátmányából származtak? Erre valószínűleg már sosem derül fény.

Polgár György
Moszkva

ZSIDÓ VILÁGHÍRADÓ

Koppenhága

A dán fővárosban megemlékeztek a zsidók megmenekülésének 70. évfordulójáról. 1943 őszén a náci elhatározták a zsidók deportálását, amit azonban a Wehrmacht egyik tisztje elárult egy ismerősének. A készülő akció hírére a dán polgárok csónakokon és kis hajókon egy éjszaka mintegy 7300 üldözöttet menekítettek a semleges Svédországba. 481, többségében idős és beteg személy azonban nem tudott távozni, őket az SS a csehországi Theresienstadtban lévő koncentrációs táborba hurcolta. A koppenhágai nagyzsinagógában rendezett emlékünnepeken *Finn Schwarz*, a közösség elnöke „csodának” nevezte a történeteket. Az évforduló alkalmából a két országot összekötő, 7,5 kilométer hosszú Oresund hídon fényjátékot rendeztek. Dániában négyszáz éve élnek zsidók, számuk megközelíti a 8000 főt.

Brüsszel

Az Európai Bizottság mellé akkreditált litván képviselőtlen ünnepélyesen megemlékeztek a vilniusi (Vilna) gettó likvidálásának hetvenedik évfordulójáról. Az eseményen az EU-intézmények képviselői, diplomaták és a belgiumi zsidó közösség több vezetője is jelen volt. A litván parlament a 2013-as esztendő a „Vilniusi Gettó Emlékévének” nyilvánította. A rendezvényen beszédet mondott *Neris Germanas* litván külügyminiszter-helyettes, a holokauszt-egyházi bizottság elnöke és *Raya Kalenova*, az Európai Zsidó Kongresszus ügyvezető alelnöke. A program keretében a képviselő székelyén megnyílt *Solomonas Teitelbaumas* fiatal zsidó festő képkiallítása is. A második világháború kitörésekor Litvániában 250 000, Vilnában 60 000 zsidó élt. A közösség 95 százaléka a holokauszt áldozatává vált.

Szardínia

Az Olaszországhoz tartozó szigeten lévő Alghero város polgármestere bocsánatot kért a zsidók Spanyolországból 1492-ben történt kiűzése miatt. A város főutcáját *Amira Meir*, a korábbi izraeli nagykövet feleségének kezdeményezésére Zsidó utcának nevezték el. A több száz lakos részvételével rendezett ünnepségen egy helyi együttes az Ávinu Málkénut adta elő. *Naov Gilon* izraeli nagykövet „történelmi és szimbolikus gesztusnak” nevezte az eseményt. A polgármester kijelentette, hogy „a zsidókat visszavárják”. Szardínia 1325-ben került spanyol fennhatóság alá, ami 1720-ig tartott. A 19. század első felében Olaszországból ismét érkeztek zsidók a szigetre, akik 1848-tól teljes jogegyenlőséget élveztek. A közösség a római hitközséghez tartozott. Leszármazottaik túlnyomó többsége a holokauszt áldozatává vált. Jelenleg nincs zsidó vallási élet Szardínián.

kovács

MAGÉN ISTVÁN

Olvasónapló

Izrael Állam története (5.)

Martin Gilbert: Izrael története című, több mint 600 oldalas, névmutatóval, források és dokumentumok jegyzékével, angol nyelven megjelent életrajzi bibliográfiák felsorolásával ellátott kötete nagyon izgalmas olvasmány. Az események sűrű fonadékával megdolgozott erős szövésű szövegtextúra jellemzi. Mintha mindig nagyobb és nagyobb fókuszú teleobjektívvel közelítene a történésekre, közel hozva az embert, a tájat, a földet. A telepeket, aki történelmet csinál. Az író az események hőfödté hegycsúcsaira repül, vagy a lankás folyó völgyekbe száll, szlalomozik, nyugodt és magabiztos, rendíthetetlen és kiszámítható. Pontosan és átgondoltan fogalmaz. Mondatai megingathatatlanok, célratörők. A krónikás olyan, mint a krónikája szereplője, mint Izrael Állam zsidói, az évezredek óta alvó palesztinai ugar feltörője, megművelője és megvédelmezője.

A Pannonica Kiadónál megjelent kötet címlapja kék, mint a tenger, fehér, mint a felhők, a címlapon a Sírátófal előtt nyakas, vaskos chászidok imádkoznak az örök életéről mesélő időtlenségben.

Beszámolómnak célja, hogy kedvet csináljunk a kötet elolvasásához, de legalábbis ízelítőt adjunk a történelemírásnak abból a formájából, mely minden esetben kijelöli a tennivalókat és számba veszi a megnyilatkozásokat. Teheti, mert tudja, hogy a mennyiség és a dinamizmus minőségi változásokat eredményez, azt is tudja, hogy az utolsó szó, mint az utolsó szótagra nehezedező hangsúly a héber nyelvben, legyen akár irracionálisnak tűnő, mégiscsak a legigazabb.

Olvasónaplónk korábbi fejezetének végén azt kérdezte a francia hadügyminiszter *Simon Peresztól*: „Mit gondol, mennyi időre van szükség az önök hadseregének ahhoz, hogy áthaladjanak a Sínai-félsziget, és Suezbe jussanak?”

1956-ot írunk, az izraeli hadsereg elkápráztató hadisikerei még ismeretlenek. A kétezzer éve alvó oroszlán még csak ébrednek. Azt írja Peresz:

„Azt válaszoltam, katonai szakértőink úgy vélik, ehhez öt-hét nap kellene. Bourges-Maunouryt kissé meglepte a válaszom, és azt kérdezte, nem vagyunk-e túlzottan optimisták, mert az ő tanácsadói szerint az akció legalább három hetet venne igénybe.”

Izraelben minden ember katona. Talán az egyetlen ország a világon, ahol még a nyomorék is az. De az izraeli anyák nem adnak gyermekeik kezébe játékpuskákat. Különös ellentmondás, hogy az izraeli ember nem masírozik, nem parádéz, nem „katonás”, gyűlöl ölni. Mégis, ha rákényszerítik, hogy katona legyen, hogy megvédje a házat, a családját, önmagát, a legmagasabb szinten teljesít. Izraelben nincs háborús propaganda. Izraelben nem bevonulni szégyen. Mennek a jelle, egy jelszóra a rádióban, egy csengésre a kapun, egy telefonhívásra. „Ofer kivette a szekrényből katonaingeit, szürke zoknijait, és bedobálta őket a hátizsákjába. Az ajtó mögül morogta: – Nem mindegy, ki telefonált? Hadiállapot van, mozgósítás, a fél országot behívják” – írja a JQ Wingate-díjas David Grossman A világ végére című regényében.

1956. szeptember 23-án, pontosan akkor, amikor Simon Peresz francia kollégájával tárgyalt, egy jordániai katona, nyilván kedvtelésből, tüzet nyitott egy közel százfős régészcsoporthoz, akik azokat az ősi romokat vizsgálták, melyeket nemrégén tártak fel Rámát-Ráhelnél. A csoportban külföldi régészek is voltak. Négy régészt öltek meg. Két nappal később egy jordániai őrzőát Aminádáv izraeli falu mellett átlépte a határt, és rálőtt az olajbogyót szüretelő asszonyokra. Egyikük, Zohará Umri, egy Jemenből alijázott fiatal zsidó nő életét veszítette. Körülbelül ugyanebben az időben egy jordániai katona egy izraeli traktorra tüzelt. A fiatal traktoros a helyszínen meghalt.

Ezek az esetek a háború, a legrosszabb értelemben vett katonáskodás, a gyilkolás, a szárazkőből ölés játékaik voltak. A referencia, az

igazságérzet, az arány analógiájának matematikai figyelembevételével fogatosított megtorlást kíván. „Szeptember 25-én az izraeli kabinet megvitatta egy lehetséges éjszakai ellenakció tervét. Ben Gurion »erőtlen« megtorlást követelt. Abban mindenki egyetértett, hogy a csapás nem irányulhat a polgári lakosság ellen. (...) Végül a Huszán falu mellett lévő rendőrségi erőd (megtámadása – a szerk.) mellett döntöttek, mert ennek a településnek a lakói 1948 januárjában részt vettek annak a harmincöt Pálmách-katonának a meggyilkolásában, akiket a Gus-Ecion telepeinek felmentésére küldtek, és később részt vállaltak a koalíció elleni végső támadásban, melynek során több tucat telepest megszároltak le és csónkítottak meg” – írja Gilbert.

Ezek az elvont jelentések a valóság érzéki jeleiről tanúskodnak. Különösen sokatmondóak azok a jelek és jelentések, melyek az idealizáció mellőzésevel, világosan, tételesen közlik az eseményeket, mintha valami rendszer írta le azokat, mintha az célozná meg a láthatatlant, az elviselhetlent, melynek jelentőségét felfogni lehet, de megérteni soha, mert ahhoz, hogy megértsük, nincs élő retorika. „A mi Szezuinket Éjlátunk nevezik, és a legdélibb kikötőnk most blokád alatt van a Tiran-szoros lezárása miatt. Soha nem nyugszunk bele ebbe a helyzetbe, és minden akcióra készek vagyunk, hogy felszabadítsuk a szorost és Éjlátot” – jelentette ki Peresz, vagyis Egyiptom gazdasági blokád alá vette Izraelt.

A Sínai-hadjárat első lépéseként, 1956. október 29-én egy 395 főből álló ejtőernyős egység eljutott a 156 mérföld mélyen a félsziget belsejében elhelyezkedő Mitla-szorosig, és annak keleti bejáratát elfoglalta. A csapattest parancsnoka Rafeál (Raful) Éjtán alezredes volt. „Az izraelieknek sikerült a kezdeményezést maguknál tartani, lendületben maradni, közben pedig az ellenség erőit azt sem tudták, mi is történik valójában” – írja Hájim Herzog Az arab-izraeli háborúk című könyvében.

Haifa lakóit október 31-én hajnali fél négykor egyiptomi ágyúk verték fel álmukból. Az Ibrahim el-Avval nevű fregattról több mint 200 akna zúdult a városra. Egy francia romboló, a Crescent vetett véget a merész akciónak, amely az egyiptomiakat elűzte a város partjaitól, majd két izraeli vadászgép rakétákkal támadta a hajót, mely menekülésre nem is gondolhatott, este 7 óra 10 perckor megadta magát.

Szabályos szimbólum ez is, mely az események jegyében íródott. Az igazi tét nem reked meg a történetek hálójában, megértése nem közvetít lapos ismereteket, nem rabja az időbeliségben rejülő struktúrának. Áttöréssel van dolgunk, mely ott rejlik a jelenségek tanulmányozását összefoglaló jelentésekben. Így bontakoznak ki azok a vonások, melyek bizonyos esetekben eltolódhatnak, mégis krónikák lesznek, melyek egy ország létrejöttének történetét mondják el. A hagyomány szerint kénytelenek volnánk hosszú kitérőket tenni. Nincs mindig tisztán kivehető hagyomány, melynek szempontjait elmondja valaki, melynek konfigurációja jól körvonalazott ugyan, mégis csak az olvasó zavarba ejtése árán képes megnyilatkozni.

Izrael abban a pillanatban vált jelentős katonai erővé, amikor színtereket nyitott, és azokat, hogy függetlenítse magát, a küzdelem tereivé változtatta.

Feljegyezték, hogy Abu-Ageilánál az egyiptomiak keményen, szinte oroszlánként küzdöttek. Az egyik útközet a másik után zajlott, sok izraeli tankot találat ért. Két napig dúlt az ádáz csata. Az egyik dandárparancsnokot Dáján tábornok leváltotta, mert úgy érezte, hogy nem tesz meg mindent a győzelemért. Egy másik, Smuél Galinka ezredes hősi halált halt, mikor frontális támadást vezetett az ellenség állásai ellen. Az egyiptomiak november elsején fegyverzetüket hátrahagyva visszavonultak, mert már képtelenek voltak tartani állásaikat. Ez a győzelem a Sínai-félsziget közepéig biztosította az izraeli csapatok ellátását.

„A csata egy pontján az izraeli katonáknak sűrű gépfegyvertűzben kellett átvágniuk magukat a szögesdrót akadályokon, mert a robbanószerkezetek felmondták a szolgálatot. Akárcsak a Mitla-hágónál, itt is közelharca került sor.”

A kijelentés metaforává válik. A fejtegetés egymásba fonódó rétegei a megsemmisülésen keresztül vezetnek a folyamatosság felé. Ha jól alkalmazzuk észrevételeinket, láthatjuk, hogy a feszültségtől, mely a kijelentést övezi, jelentésbeli nyersesség árad, meghatározott leírás, mely megteremti a történetiséget, melyre csak a kiváló nyelvhasználat és a létről szóló drámai megnyilatkozás ad lehetőséget.

(folytatjuk)

APRÓHIRDETÉS

VEGYES

Üzemorvosi, háziorvosi rendelés Zuglóban, Vezér u. 156. VITA-PHARM. Hétfő-szerda 15-16-ig. Dr. Szigeti Miklós, tel.: 220-0230.

Műfogsorrögzítés miniimplantátumokkal. Bp., Szt. István krt. 4. III. 1. Telefon: 320-4778. www.drviragental.hu és www.mini-implantatum.hu

Manikűr, pedikűr. Hívásra házhoz megyek. 06-20-551-4580.

Otthoni szakápolást vállalunk Budapest területén, szükség esetén egyedi szakorvosi ellátással és gyógyászati segédeszközök helyszínre telepítésével. Együttműködünk a háziorvossal, kórházi szakorvosokkal. Kóser étkezést is biztosítunk. Szakmai működésünk engedéllyel és felelősségbiztosítással rendelkezők. Tartós megrendelés esetén árkedvezményt adunk. E-mail cím: alarmcentrum@alarmcentrum.hu, 24 órás telefon: +36-30-443-1016.

Licites eljárással eladó ingatlanok!

Bp. III., Czetz János u. 67. sz. alatt 30 m²-es garázs. Kiképzési ár: 2 000 000 Ft.

Gyömrőn 730,35 m²-es kastély 9398 m²-es telekkel és 9758 m²-es kerttel. Kiképzési ár: 95 000 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 604 m²-es telek. Kiképzési ár: 3 900 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 603 m²-es telek. Kiképzési ár: 3 860 000 Ft.

Balatonkenesén közmű nélküli, 620 m²-es telek. Kiképzési ár: 4 000 000 Ft.

Sárbogárd, Ady Endre úton 38 m²-es, egyszobás, komfortos öröklakás. Kiképzési ár: 3 900 000 Ft.

Göd, Teleki Pál utcában 535 m²-es telken 53 m²-es, kétszobás, összközműves, teljes lakóingatlan melléképülettel (9,4 m²). Kiképzési ár: 12 000 000 Ft.

Az ingatlanokról a 30-355-9541 vagy a 30-217-3460 telefonszámon lehet érdeklődni munkaidőben.

Tóthné Hívös Katalin fogtechnikus mester. Fogsorok, hidak készítése, javítása soron kívül. Fogszabályozó, fogfehérítő. Fogászati háttér biztosított. Szolid árak. Mozdáskorlátozottakhoz házhoz megyünk. Hétfélig ügyelet. 1013 Bp., Krisztina krt. 51. fszt. 1. Déli pályaudvarhoz közel. 06-30-222-3016, 06-1-356-9372.

KASTÉLYOK BERENDEZÉSÉHEZ vásárolok nagyméretű, kisméretű festményeket, **EZÜSTTÁRGYKAT**, 12 vagy 6 személyes (akár hiányos) evőeszközöket, cukordobo-

zokat, gyertyatartókat, tálcákat stb., Kovács Margit, Gorka kerámiát, herendi, meissenai, Zsolnay porcelánokat, régi álló, fali, asztali díszórákat, antik, barokk bútorokat, tabernákulumot, szekreteret, reneszánsz dolgozószobát, bronz-, fa-, márványszobrokat (hibásakat is). Teljes hagyatéktól első vevőként a legmagasabb árat fizetem, **KÉSZPÉNZBEN**. Díjtalan kiszállítás, értébecslés, vidékre is. **Üzlet tel.: 201-6188, 06-20-323-4104.**

Színes és fekete-fehér nyomtatás, másolás, plakátnyomtatás, könyvnyomtatás, névjegykészítés a Mammot I.-ben, a II., VI., IX. kerületekben. Messinger Miklós, www.rcontact.hu, 06-20-934-9523.

Budapest belvárosában üdüljön fél áron. +36-20-935-4867.

Magánygyűjtő kiemelten magas áron vásárol készpénzért antik tárgyakat és teljes hagyatékot. Kiszállítás, értébecslés díjtalan. 06-20-249-8742, 06-70-947-8378, e-mail: robertosilverkft@gmail.com

Az izraeli önkéntes munka télen is folytatódik. Gyere velünk segíteni te is! Csoportok indulnak: december 1.-22., december 22.-január 12., január 12.-február 2. Jelentkezés: lljano@freemail.hu, 06-20-233-8454, vagy személyesen keddenként 16 és

17 óra között az Izraeli Kulturális Központban!

Gyűjtő venne bélyeggyűjteményt, képeslapokat. Este: 322-8439, 06-20-522-5690.

Holokauszttal kapcsolatos dokumentumokat, menleveleket, fotókat, korabeli kiadványokat vásárolnánk. 06-20-418-2552.

Szeretettel várjuk a nagy múltú Hont fogorvosi rendelőben, mely saját fogtechnikával rendelkezik. Gyors fogpótlások, szolid áron! HODENT fogászat, VII., Damjanich u. 18. 06-1-322-2331, 06-20-392-5677.

Vital-Lux-Dentál Fogtechnika. Négy generáció. Allergiamentes bio-fogsor-készítés, javítás, kerámiahidak, cirkonpótlások, harapásemelő, fogfehérítő sín készítése. Telefon: +36-70-272-4217, web: www.fogsor.eu

A Jad Vasem-kitüntetettek támogatásával foglalkozó Igaz Emberekért Alapítvány lelkiismeretes munkatársakat keres kuratóriumába, díjazás nélkül. „Együttérzés” jellegre a kiadóra.

Antikrádió-restaurátor! 50 éves tapasztalattal. www.antikradiobudapest.xls.hu, 376-9389, 06-20-975-5311.

HÁZASSÁG

Deborah színvonalas társközvetítője szeretettel várja az ismerkedni vágyókat. 06-30-469-9411, 06-1-240-0090.

Életveszélyessé vált a miskolci zsinagóga

Magyarország egyetlen vidéki ortodox zsinagógája felújításra szorul, az idén 150 éves épületet életveszélyessé nyilvánították – mondta Freund Jenő, a Miskolci Autonóm Orthodox Izraelita Hitközség elnöke az MTI-nek.

A zsinagógába október 6-án mehettek be utójára azok a nem hívők, látogatók, akik kíváncsiak voltak az épületre. Azóta a műemlék az érdeklődők előtt zárva tart. Az épületbe a hívek saját felelősségükre bemehetnek, és vallásuk gyakorlásáért be is mennek – tette hozzá.

Freund Jenő azt mondta, már korábban tudták, hogy baj van, de reménykedtek az állami és önkormányzati segítségben, ez azonban eddig elmaradt. Ezért nem volt más választásuk, mint a bezárás. Felidézte, hogy a templom másfél évszázadon keresztül adott helyet neves, hittudós rabbiknak, kántoroknak és előjáróknak, akik azon dolgoztak, hogy Miskolcnak kultúrát, hírnevet és gazdasági fellendülést hozzanak.

A vallási épületek mellett fürdők, piacok, iskolák, kórház és számos olyan épület létesült a hitközség segítségével, amelyet ma jószerivel csak a történelemből ismernek a helybeliek.

Elmondta azt is, a zsinagóga falai, ablakai még az eredetiek, s bár kívülről jó néhány évvel ezelőtt megszüpült az épület, tartóoszlopainak, belső szerkezetének állaga leromlott.

Több ígéret volt a segítségre, de eddig valamennyi várat magára, holott még abban is bíztak, hogy 2014-ben, a magyarországi holokauszt 70. évfordulójára sikerül újfent biztonságossá tenni a zsinagógát – jelentette ki az elnök. Megjegyezte, hogy annak idején a Miskolcra elhurcolt zsidó emberek közül kevesen tértek vissza. Ma a hitközség valamivel több mint félezer tagot számlál, vallásukat száznál is többen gyakorolják.

Freund Jenő közölte azt is, hogy a néhány évvel ezelőtti felmérések szerint az 1856 és 1863 között Ludwig Förster tervei alapján, neoromán moreszk stílusban épült, Miskolc ma már egyetlen és a régió legnagyobb zsinagógájának rekonstrukciója legalább másfél milliárd forintba került volna. Ez vélhetően ma jóval több lenne – tette hozzá.

Hírek, események röviden

– **Hegedűs-hírek.** A Hegedűs Gyula utcai körzetben 2013. 11. 01-jével beindul a talmud-tóra oktatás péntek délutánonként és szombat délelőttönként. Jelentkezés: hegedus@bzsh.hu. Reggelenként az ima 7.30-kor kezdődik, az esti időpont a honlapon (www.bzsh.hu) található.

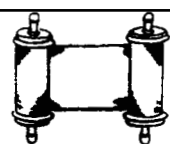
– **Adományok.** Szegő László a Szeretetkórház javára 50 000 Ft-ot küldött.

– **Névadás.** Győrben hosszú idő után névadási szertartást tartottak. Villányi Ferenc és felesége, Mónika kislánya a Rivka bár Ráchel nevet kapta a tóra előtt. Az istentisztelet után a boldog szülők által adott kiduson család-

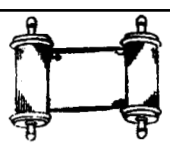
tagok, ismerősök, barátok és a körzet tagjai vettek részt. Totha Péter Joel rabbi örömteli szavakkal méltatta a Villányi családot és áldotta meg a kislányt. Villányi Benjámin kántorjelölt hagyományos dallammal tette még ünnepélyesebbé ezt a különleges szombatot.

– **1%.** A Zuglói Talmud Tóra Alapítvány ezúton köszöni a számára befizetett 91 958 Ft összeget mint a 2012. évi szája 1% felajánlását. Az összeget a chanukkai ünnepségre fogjuk felhasználni. Továbbra is számítunk Önökre. Kurcz Tamásné.

– **A WIZO Hungary Egyesület** 2013. november 7-én 15 órakor megemlékezést tart Szenes Hanna kivégzésének évfordulója alkalmából a Szenes Hanna parkban (Bp. VII. ker., Rózsa utca – Jósika utca sarok). Megjelenésére feltétlenül számítunk! A WIZO vezetősége.

IMÁIDÓK

Templomok	Péntek este Nov. 1.	Szombat reggel Nov. 2.	Péntek este Nov. 8.	Szombat reggel Nov. 9.
Hősök	17.00	9.30	17.00	9.30
Frankel L. út 49.	17.30	10.00	17.30	10.00
Hegedűs Gy. u. 3.	17.30	9.30	17.30	9.30
Vasvári P. u. 5. (lubavicsi)	17.30	9.00	17.30	9.00
Thököly út 83.	17.30	9.00	17.30	9.00
Hunyadi tér 3.	17.00	9.00	17.00	9.00
Bethlen tér 2.	17.30	9.30	17.30	9.30
Nagyfuvaros u. 4.	16.10	8.00	16.00	8.00
Rabbiképző-ORZSE (Scheiber S. u. 2.)	18.00	9.00	18.00	9.00
Kazinczy u. 27.	16.10	8.00	16.00	8.00
Alma u. 2.	16.30	8.45	16.30	8.45
Kórház (Amerikai u. 53.)	15.30	7.30	15.30	7.30
Páva u. 39.	18.00	9.30	18.00	9.30
Dózsa Gy. út 55.	17.00	9.00	17.00	9.00
Berzeviczy u. 8.	16.10	9.00	16.00	9.00
Károli G. tér 5.	18.00	9.30	18.00	9.30
Visegrádi u. 3.	16.10	9.00	16.00	9.00
Desseffy u. 23.	16.10	9.00	16.00	9.00
Teleki tér 22. (szefárd)	8.45		8.45	
Pesterzsébet (Zamárdi u. 7.)	17.30		17.30	
Vidéken				
Hódmezővásárhely (Szt. István tér 2.)	17.00		17.00	
Vác (Oberlander Endre tér 1.)	17.00		17.00	
Kecskemét (Nagykőrösi út 5.)	18.00		18.00	
Székesfehérvár (Várkörút 19.)	17.10		17.00	
Győr (Kossuth L. u. 5.)	17.00		17.00	
Szeged (Gutenberg u. 20.)	17.00	9.00	17.00	9.00
Debrecen (Pásti u. 4.)	16.10	8.00	15.50	8.00
Nyíregyháza (Mártírok tere 6.)	16.10	8.00	15.50	8.00
Miskolc (Kazinczy u. 7.)	17.00	8.00	17.00	8.00
Pécs (Füredi u. 1.)	17.30	10.30	17.30	10.30
Kiskunhalas (Petőfi u. 1.)	17.00		17.00	
Szombathely	17.00		17.00	
Kaposvár (Berzsenyi u. 14.)	17.00		17.00	
Nagykanizsa (Fő u. 6.)	17.00		17.00	
Keszthely (Kossuth L. u. 20.)	17.00		17.00	

NAPTÁR

November 1. péntek	Chesván 28.	Gyertyagyújtás: 4.08
November 2. szombat	Chesván 29.	Szombat kimenetele: 5.13 Újholdhirdetés
November 3-4. vasárnap-hétfő	Chesván 30-Kiszlév 1.	Újhold
November 8. péntek	Kiszlév 5.	Gyertyagyújtás: 3.58
November 9. szombat	Kiszlév 6.	Szombat kimenetele: 5.04
November 15. péntek	Kiszlév 12.	Gyertyagyújtás: 3.50
November 16. szombat	Kiszlév 13.	Szombat kimenetele: 4.56

Programajánlat

NOVEMBER

Generációk Klubja
(VI. ker., Hunyadi tér 3. félelelet)

4. (hétfő) 15.00: A klub előadója Horváthné Takács Orsolya r. hadnagy, áldozatvédelmi referens.

11. (hétfő) 15.00: Breuer Péter Közel-Kelet-szakértő ad átfogó ismertetést.

18. (hétfő) 15.00: „Mischpochológia Mesterfokon” címmel Deák Gáborral beszélgetünk.

25. (hétfő) 15.00: Ötórás tea, a zongoránál Füzy Gábor!

Spinoza Színház
(1074 Budapest, Dob u. 15.)

4. (hétfő) 19 óra: Karinthy, a Frici

7. (csütörtök) 19 óra: Leonard Cohen és a Többiek

9. (szombat) 18 óra: Gardénia – zenés színdarab

10. (vasárnap) 19 óra: A Guru – zenés játék

12. (kedd) 19 óra: Rose – monodráma. PREMIER

13. szerda (19 óra): Rose – monodráma

14. (csütörtök) 19 óra: Heller Ágnes estje

16. (szombat) 19 óra: Kéri László sorozata

17. (vasárnap) 16(!) óra: Rose – monodráma

17. (vasárnap) 19 óra: Rose – monodráma

18. (hétfő) 19 óra: Odesszai kocsmadalok

19. (kedd) 19 óra: Agnes, Isten báránya – dráma

20. (szerda) 19 óra: Végvári Tibor: Én, az Átokfajzat. PREMIER

23. (szombat) 19 óra: Szelep – zenés, politikai kabaré

24. (vasárnap) 19 óra: Spinoza & Rembrandt – vígopera

25. (hétfő) 19 óra: Frida – kuplé-opera

26. (kedd) 19 óra: Dob utcai dumaparti: Kellér Dezső

27. (szerda) 19 óra: Talmud, Tóra és a többiek

28. (csütörtök) 16(!) óra: Paul Lendvai-díj átadása
30. (szombat) 19 óra: Alt Duett

Budai Micve Klub
(II., Frankel Leó út 49.)

17. (vasárnap) 18.00: Szabad egy táncra? Örökzöld dallamok. A billentyűknél Miskolci Péter.

24. (vasárnap) 15.00: Beszélges-sünk! Interaktív program Kertészné Balázs Veronikával.

24. (vasárnap) 18.00: Vendégünk Szász János filmrendező, A nagy fűzet alkotója.

Előzetes:
December 1. (vasárnap) 17.00: Chanukkai ajándékműsor körzetünk tagjainak a zsinagógában. Mesék Rólam – Rólam, kis zenével. Fellép: Hernádi Judit ének, Heilig Gábor ének és gitár. Közreműködik a Good-afternoon Zenekar: Kovács Péter ütős hangszerek, Nagy Gergely billentyűs, Pálkás Gergely gitár, zenekarvezető

Herman Klub
(1075 Budapest, Síp u. 12. fszt.)

5. (kedd) 13.30: Idősek védelmében – bűnmegelőzési tanácsadás

7. (csütörtök): „Retró presszó” – zenés délután

12. (kedd): Ismerkedés a héber nyelvvel

13. (szerda): Kvízjáték

14. (csütörtök): Diabétesz világnapja – kirándulás

19. (kedd): Sakkdélután

20. (szerda): Memóriafejlesztő játék

26. (kedd): Chagall-kiállítás, Nemzeti Galéria

28. (csütörtök): Chanukka I. napja – gyertyagyújtás, ünnepi műsor

Előzetes

December 1. (vasárnap): Chanukkai rendezvény a Bálint Házban

December 4. (szerda) 15.00: Syma Csarnok mellett Cirkusz

A klubprogramok 14 órakor kezdődnek.

A Herman Klub munkatársai minden érdeklődőt szeretettel várnak.

ÚJ ÉLET

a Magyarországi Zsidó Hitközségek Szövetségének lapja

1075 Budapest, Síp u. 12.

Telefon/fax: 322-2829

E-mail: ujelet@bzsh.t-online.hu

Főszerkesztő:

Kardos Péter

Olvasószerkesztő:

Gábor Zsuzsa

Kiadótulajdonos:

Mazsichsz

Előfizetési díjak:

Belföldön: 1 évre 4800 Ft

Külföldre 6800 Ft/év

USA és Izrael: 7500 Ft/év

Az összeg valutában is befizethető az aktuális árfolyamon.

OTP bankszámlaszám:

11707024-22118480

OTP SWIFT kód:

(BIC) OTPVHUBB

IBAN:

HU66 1170 7024 2026 2095 0000 0000

Terjeszti a Magyar Posta Rt. Hírlap

Üzletág, előfizethető a kiadónál.

Postacsek: 11707024-22118480

Terjesztéssel kapcsolatos reklamációk

intézése a 06-(80)-444-444-es ingyenes

zöldszámon.

Szedés, tördelés:

WolfPress Nyomdaipari Kft.

SYMA csarnok 2013. december 8. vasárnap
10.00–19.00

Az Élet Menete Alapítvány
„És mentek ketten együtt...”
(Talmud)

Családi napja

SZÍNPAD **Egész nap:**

- 11.00–11.30 ALMA EGYÜTTES
- 12.15–12.30 TOMBOLA
- 12.45–13.15 Z' MIRIM KLEZMER ZENEKAR
- 13.30–14.20 GRYLLUS VILMOS
- 14.45–15.15 TÁNCHÁZ
- 15.30–16.00 DIRI-DONGÓ EGYÜTTES
- 16.15–17.00 TOMBOLA
- 17.15–17.35 OLÁH GERGŐ

Moziterem

- KRESZ-park
- Arcfestés
- Kézműves foglalkozások
- Ugrólóvárok
- Mászófal
- Rendőrautó
- Memórautó
- Tűzoltóautó
- Katonai jármű
- Bungee run
- Aréna foci

Tündér Lola
Keménykalap és Krumplici I. és II.
Süsü, a sárkány I. és II.
Lúdas Matyi
A palacsintás király I-II. rész

TOMBOLA KÜLÖNLEGES NYEREMÉNYEKSEL!
FŐDÍJ: 1 REPÜLŐJEGY ISRAELBE!

A BELÉPÉS INGYENES!

MAZSIHISZ SYMA ELVÁLTOZT AV Klubrádió

A Dózsába nem csak a sábbát jött be...

Hanem egy kék-piros villogós rendőrautó is, egy tűzszerezés kocsi is, mivel egy idegen autó közvetlenül a zsinagoga bejárata előtt talált parkolóhelyre. Történt mindez Vajérá szombatjának beköszöntekor.

A kilét kitessekeltek az udvarra, távolra az ominózus kocsitól. De mi, zsidók, nem olyan fából vagyunk faragva. Kerekes Béla főkántor a hideg októberi estén táliszt kerített, és imakönyvével odaállt a villogó rendőrautó mögé... és Löchu nőnő! felkiáltással invitálta a szombatot a hívek számára is. A szomszédos italbolt vendégei alighanem azt hitték, hogy túlfogyasztották magukat, mert az utcai kapu előtt állva, kezükben a butykossal, mereven bámulták a szabateri istentiszteletet.

Csak akkor rémültek meg, amikor a baji vöslajmónál a népes csoport egyszerre csak feljűk fordult, valamit mormogtak (nyilván nekik), de megnyugodtak, amikor a baji cháló közben minden imádkozó udvariasan meghajlott, s ők megjegyezheték: Milyen vendégszeretők ezek a zsidók...

(kp)

...és ideje van a nevetésnek

Három fiú vitatkozik az iskolában, kinek az apja a leggyorsabb futó.

– Az én apám olyan gyors, hogy ha kilő egy nyilat, megelőzi menet közben – mondja az első.

– Az enyém lövész, és olyan gyors, hogy ha lő egyet, hamarabb ér célba, mint a golyó – mondja a második.

– Az semmi. Az én apám fél ótig dolgozik, és minden nap már négykor otthon van...

***

A rendőr a halottra mutat:
– Így jár, aki figyelmetlenül közlekedik. Íme az élő példa.

בר מצוה

Technikai okokból Lech löchá szombatjára a zuglói körzet átköltözött a Dózsába. Itt tartották Reichardt Dániel (Ruvén Dániél ben Mose) bár micva ünnepe. A kántori funkciókat Kerekes Béla főkántor és Kardos László kántor végezték. De ott volt Klein Ervin főkántor is, az ifjú felkészítője. Dániel hibátlanul olvasta fel Jesájá próféta erre a szombatra szóló fejezetét, majd Kardos Péter főrabbi szólt az ünnepelt-hez, megemlítve a nagyszülők hűségét a zuglói zsinagóghoz, amelynek majd fél százada rendszeres látogatói. A főrabbi kiemelte, hogy Dániel

édesapját ugyancsak ő avatta felnőtté ugyanabban a templomban, majd Isten áldását kérte Dániel további életútjára.

Még szólt a Szimen tov umázl tov „kórus”, amikor Gerő Péter elnök átadta a körzet ajándékait. Gazdag kidussal és a bár micva fiatal köszönő szavaival folytatódott a szívet-lelket vidító szertartás, amelyet természetesen zömirot és bencsolás követett. Ezzel ért véget a „vendég-istentisztelet”.

A kényszerköltözködés zavartalan lebonyolításáért a Kurcz házaspárt illeti köszönet.

Negyven éve – háború éhgyomorrra

A 73-as jom kippuri háború 40. évfordulója alkalmából a Mensch Alapítvány elnökének, Geiger Andrásnak a szervezésében tartottak megemlékezést a Goldmark Tereben. Az est díszvendége Yehuda Golan-Aschenfeld nyugállományú dandártábornok volt. A résztvevők: Rónaszékiné Keresztes Mónika országgyűlési képviselő, Erzsébetváros alpolgármestere; Ilan Mor, Izrael Állam nagykövete, Geiger András, Dénes Gábor filmrendező, Hegedűs D. Géza színművész, Heisler András, a Mazsihisz elnöke, valamint Fekete László főkántor, Masa Anita és Masa Tamás. Jelen volt Andre Goodfriend, az Egyesült Államok nagykövetségének ideiglenes ügyvivője is.

Geiger András

(Tarnai Katalin fotója)

Biztosítani akarjuk a zsidó nép és Izrael Állam létének folytonosságát

Az Ön anyagi támogatása is hozzájárulhat ehhez.

Adakozzon a Keren Hayesodnak, a szervezet, amely Izrael részére gyűjt adományt!

A Keren Hayesod képviselője minden hónapban Budapestre érkezem. Örömmel elbeszélgetnék Önrel Izrael történelméről és hagyományairól!
Eli Keidar (Kardos), tel. 06-30-715-4136

Izrael támogatása: www.kh-ua.org.il
E-mail: legacy@kh-ua.org.il

SPÁNN GÁBOR

Múlt idő

Minden háztartásban akad egy csomó olyan kacat, ami régen megérett arra, hogy kidobják, de valamelyik erős érdekérvényesítő képességgel rendelkező családtag megmagyarázhatatlan okból ragaszkodik hozzá. Vagy valamelyik felmenőnek volt kedvenc játéka, vagy egy elhalt barától kapott ajándék, vagy első szerelem, munkahely vagy barátság tárgyi emléke. Így van ez nálunk is. Azt megértem, hogy feleségem féltő gonddal őrzi a szüleitől egyéves korában kapott fél pár kis cipőt, amihez a nagymamája messzi szülőfalujából küldött és gyöngybetűkkel írt születésnapi köszöntőlapot. Én is sokáig vigyáztam arra a doboz – rég lejárt szavatosságú – injekciós ampullára, amit munkaszolgálatban meggyilkolt édesapám fogorvosként Berlinből hozott, de soha nem használt el. Valamiért nem tudtam eldobni azt az előre megkötött, ízléstelen színű, nejlon gumipántos nyakkendőt sem, amit első NDK-beli utamról divatkincsként hazahoztam. Kezembe került egykori úttörő rajvezetőként viselt vörös nyaksálam is a rávaló piros fakarikával (ha ez élő személy lenne, ma ingyen utazhatna valamennyi BKV-járaton). Vörössége megkopott már, maximum egy jó kis följelentés erejéig elég piros. Semmi sem szól amellett, hogy őrizzem. Annak, hogy még meg sem született unokám valaha szintén úttörő lesz, kb. annyi az esélye, mint annak, hogy a postás valamelyik nap egy apasági keresetet kézbesít a nevemre. Ennek ellenére, ha fáj is, időnként meg kell válni tárgyaktól. Ezt próbáltam megvalósítani, amikor a padláson kinyitogattam azokat a tévedődobozokat, amikben részint feleségem családjának hagyatéka, részint az a néhány darab tárgyi emlék, amit én hoztam házasságunkba, békésen lapult. Ekkor került a kezembe egy trenderli. Csupán abban voltam biztos, hogy ez nem az én „hozományom” volt, és a feleségem sem tudta megmondani az eredetét. Valószínű, hogy vallásos nagyszülei vidékről hozták magukkal. Ennél a tárgynál egy pillanatra elgondolkodtam. Ha kiürnám a Vaterára, hogy elefántcsont trenderli olcsón eladó, vajon hányan lennének, akik tudnák, hogy egyáltalán mit kínálok?

Mindezt azért mesélem el, mert mindnyájan, Kedves Olvasóm, észrevehetik, hogy a retró korát éljük. Minden visszajön, ami valaha divatban volt, tekintet nélkül arra, hogy kényelmes vagy kényelmetlen, izléses vagy nézhetetlen. Megcsodáltam már színházba csónadrágban érkező húsz év körüli fiatalembert, és az általam jól ismert gázszerelővel úgy találkoztam egy éttermi ebéden, hogy csak úgy ragyogott rajta a makkos cipő. A butikok tele vannak csipkeblúzzal, amin viszont nem csodálkozom, mert lassan nálunk is – ahogy Amerikában már régen – az is átlátszó, ami alatta van. Hosszan időztem az édességbolti kirakat előtt, ahol virított az eredeti csomagolású Frutti, kemény pénzért hirdették, hogy Zizi kapható, de egy fölállított tolltartóból kikanakált gyermekkorom szájjpadláshoz tapadó kedvence, a medvecukor is. A feleségem a minap Diana sóbor-szeszes cukorral kedveskedett nekem. Ezért még hálás is voltam, mert úgy hírlík, hogy valaki gyártani kezdte a második világháború slágeredességét, a Hershey's csokoládét is. Ez arról híresült el, hogy a rafinált amcsik ezt adták útravalóul a távoli tájakon harcoló katonáknak, mert kakaón kívül ebbe a csokiba brómot is tettek, hogy ezzel is csökkenték katonáik esetlegesen túlbujázó endorfintermelését.

Nincs nekem semmi bajom a visszatérő sky fotelekkel meg a Bambival, és ugyanúgy oltja szomjamat a két világháború közötti szódásüveg tartalma, mint a modern mai. Azt hiszem, ez nem csupán divatkérdés. Nem a korba vágyunk vissza, aminek technológiája e termékeket szülte – bár néha ez is eszembe jut –, hanem egyszerűen fiatalágunkat képzeljük visszavarázsolni ezekben a tárgyakban.

Embértársaim! Nem más ez, mint szívárvány egy műégbolton, az önámítás tárgyi segítségével. Mindenesetre zsidó emberként csak annyit tennék hozzá, hogy ha gyerekeink nem azzal szórakoznának, hogy ki tudja hamarabb behozni okostelefonján a szingapúri tévé vetkőző show-ját, hanem újra trenderlivel játszanának – ez lenne nekem a gyógyító retró.